

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Tarragona

ENSENYAMENT DE MESTRES
EDUCACIÓ INFANTIL
TREBALL DE FI DE GRAU

**AMBIENTS D'APRENENTATGE:
TRANSFORMANT ESPAIS**

Autora: Maria del Rosario Castro Ruz

Tutora: Maria Josep Alemany Vazquez

Curs:2020/2021

Tarragona, 30 de Maig de 2021

RESUM

Actualment ens trobem en un fenomen emergent de centres educatius que es plantegen la necessitat de proposar canvis en l'ensenyament, és a dir, com ensenyem, quan ensenyem i que ensenyem. Amb aquest treball jo proposo una forma de com ensenyar per tal d'adaptar-nos a les necessitats cada vegada més canviants dels nostres alumnes.

Per tal de millorar el com ensenyar hem de començar per plantejar-nos la necessitat de revisar i replantejar les metodologies.

En el present treball jo proposo treballar els ambients d'aprenentatge, una de les propostes més innovadores a l'Etapa d'Educació Infantil, on l'infant és el principal protagonista del seu aprenentatge. Per tant, l'objectiu principal d'aquesta recerca és conèixer la metodologia dels ambients d'aprenentatge que avui en dia s'està portant a terme a diferents escoles del territori català, i poder investigar el seu funcionament i la seva organització. La metodologia emprada al treball, és quantitativa i qualitativa. Per aquest motiu, han participat diferents escoles, les quals han respost un qüestionari sobre l'evolució de l'aplicació dels ambients d'aprenentatge al seu centre educatiu i l'observació/pràctica directa en un dels centres per poder saber com s'organitza l'escola de primera mà. Els principals resultats confirmen que el canvi de metodologia en els centres, proporciona la inclusió i l'autonomia dels infants, dos factors importants actualment així com l'aprenentatge personalitzat.

Els docents valoren positivament la transformació de les escoles, encara que sempre hi haurà canvis, ja que estan en una contínua formació per poder aportar el millor d'ells i elles.

Paraules clau: ambients d'aprenentatge, educació, inclusió, autonomia i aprenentatge personalitzat.

RESUMEN

Actualmente nos encontramos con un fenómeno emergente de centros educativos que se plantean la necesidad de proponer cambios en la enseñanza, es decir, como enseñamos, cuánto enseñamos y que enseñamos. Con este trabajo yo propongo una forma de cómo enseñar para adaptarnos a las necesidades cada vez más cambiantes de nuestros alumnos.

Para mejorar el cómo enseñar tenemos que empezar por plantearnos la necesidad de revisar y replantear las metodologías.

En el presente trabajo yo propongo trabajar los ambientes de aprendizaje, una de las propuestas más innovadoras en la Etapa de Educación Infantil, donde el niño/a es el principal protagonista de su aprendizaje. Por lo tanto, el objetivo principal de esta investigación es conocer la metodología de los ambientes de aprendizaje, que hoy en día se está llevando a cabo en diferentes escuelas del territorio catalán, poder investigar su funcionamiento y su organización. La metodología empleada es cuantitativa y cualitativa. Por este motivo, han participado diferentes escuelas, las cuales han respondido un cuestionario sobre la evolución de su escuela en cuanto a la aplicación de los ambientes de aprendizaje y la observación/práctica directa en uno de los centros para poder saber cómo se organiza la escuela de primera mano. Los principales resultados confirman que el cambio de metodología en los centros, proporciona la inclusión y la autonomía de los niños/as, dos factores importantes actualmente así como el aprendizaje personalizado.

Los docentes valoran positivamente la transformación de las escuelas, aunque siempre habrá cambios, puesto que están en una continua formación para poder aportar lo mejor de ellos y ellas.

Palabras clave: ambientes de aprendizaje, educación, inclusión, autonomía y aprendizaje personalizado.

ABSTRACT

We are currently in an emerging phenomenon of school centres which raises the need to change education, one of leading methodologies is learning environments, where the child is the main protagonist of their learning. Therefore, the main aim of this research is to know the methodology of learning environments that are currently being conducted in different schools in Catalan territory, and to be able to investigate their operation and their organization. The methodology used is quantitative and qualitative. For this reason, several schools have taken part, which have responded to a questionnaire on the evolution of their school in learning environments and direct observation/practices in one of the centers to be able to know how the first-hand school is organized. The main results confirm that the change of methodology in the centers provides the inclusion and autonomy of children, two important factors today. Teachers appreciate the

transformation of schools, although there will always be changes, as they are in continuous training to be able to contribute the best of them.

Keywords: Learning environments, education, inclusion, autonomy and personalized learning.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. MARC TEÒRIC.....	8
CAPÍTOL I: ANTECEDENTS DELS AMBIENTS D'APRENENTATGE.....	8
1. John Dewey i la pedagogia progressista. Aprendre fent. 1859-1952	8
2. Maria Montessori: el mètode de la pedagogia científica. 1870- 1952	10
3. Célestin Freinet i la cooperació educativa. 1896 -1966	12
4. Loris Malaguzzi 1920- 1994.....	14
5. Rebeca Wild. Nou paradigma educatiu. 1939-2015	16
Ambients d'aprenentatge	28
CAPÍTOL III: EN L'ACTUALITAT	30
Escoles que ho fan realitat	31
3. MARC METODOLÒGIC.....	45
3.1. Punt de partida	45
3.2. Objectius	46
3.3. Disseny de la recerca	46
3.4. Metodologia	46
3.5. Mostra	47
3.6. Instruments.....	47
3.7. Resultats.....	47
4. CONCLUSIONS.....	54
5. BIBLIOGRAFIA.....	57
6. ANNEXOS	60

1. INTRODUCCIÓ

L'escola necessita una constant transformació, per tal de conèixer i donar resposta a les necessitats cada vegada més diverses i canviants que tenen els alumnes, que són reflex de la nostra societat, i és per això que l'educació ha d'estar en contacte amb la societat, els seus avenços i les seves necessitats. Així podrà anar introduint noves propostes per als alumnes del futur.

Aquest canvi es vol fer principalment en el mètode, és a dir ensenyar d'una manera diferent de la que s'ensenyava temps enrere. Principalment perquè la societat, avança ja sigui envers la tecnologia, la ciència, la informàtica, la moda, la pintura, o la música... a mesura que passa el temps es necessiten altres papers a la societat, i nosaltres, els docents hem de ser conscients que formem als futurs treballadors, per tant hem de treballar de manera que puguem donar suport a les noves necessitats.

En aquest sentit, tal com diu Ribas (2011), introduir una nova metodologia i incorporar noves maneres de fer a l'escola poden ser experiències innovadores si d'elles se'n deriva el canvi desitjat i l'apropament al projecte d'escola somiat.

En les darreres dècades les polítiques dels organismes internacionals han estat plenament favorables i compromeses amb la qualitat i l'equitat de l'educació per a tots els infants i joves en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. Això fa que els aprenentatges siguin més personalitzats, entenen personalització dels aprenentatges com el procés pel qual els centres educatius, d'una manera sistemàtica i estructurada, ajuden els estudiants a aprendre, a crear plans personals que condueixin a l'assoliment dels objectius, a formular-ne les aspiracions i a donar evidència del seu aprenentatge i avaluar-lo, acompanyats per docents que donen suport i exerceixen de mentors. La personalització no és un model d'intervenció ni admet una recepta concreta, sinó que és la resposta a l'exigència fonamental de centrar-se en l'alumne i en la formació completa de la persona¹.

Amb el canvi de la societat, a poc a poc entren en joc diferents metodologies en educació, una de les que cada vegada guanya més terreny a la metodologia tradicional, són els ambients d'aprenentatges i el currículum (2016) ho defineix de la següent manera "representen una organització on l'infant es converteix en el constructor del seu propi

¹ Definició extreta del marc conceptual i normatiu. Currículum i orientació.

aprenentatge a partir del joc, la investigació i les relacions amb els companys explorant amb llibertat segons els seus interessos i motivacions. És ell qui pren les decisions i cerca les seves pròpies estratègies per trobar les solucions davant de reptes i situacions que s'anirà trobant i l'adult es presenta com un guia i observador.”

Treballar d'aquesta manera requereix un canvi en el projecte de l'escola, però no només s'ha de veure com fer un tràmit de gestió més, sinó que per poder treballar per ambients es necessita transformar l'escola, tant metodològicament com organitzativament i és clar, el replantejament dels espais físics del centre educatiu. Aquesta metodologia necessita unes infraestructures diferents i una diversificació dels espais per poder crear aquests i tinguin un èxit garantit. Més enllà de pensar en l'aula com el lloc principal per a l'aprenentatge, cal considerar tots els espais de l'escola com a educatius, i convertir l'escola en un entorn viu.

En la primera part del projecte ens centrarem en com hem arribat a la definició d'ambients d'aprenentatge que d'acord amb Otálora (2010), “constitueix un escenari de construcció de coneixement en el qual un agent educatiu genera intencionalment un conjunt d'activitats i accions orientades a garantir la construcció d'un objectiu d'aprenentatge ampli pertinent per al desenvolupament de les competències en un o diversos dominis del coneixement.” I farem consciència de la teòrica per conèixer i identificar els principis metodològics en què es fonamenta, i les influències rebudes per part de diferents autors. Com diu Lladós (2020), en educació les metodologies innovadores no sorgeixen per generació espontània, sinó que sempre partim d'un camí recorregut a partir del qual anem sumant per avançar. Per aquest motiu és important saber quins són els antecedents dels ambients d'aprenentatge.

En una segona part trobarem les propostes i orientacions organitzatives del Departament d'Educació sobre els ambients d'aprenentatge, així com diferents escoles que ens expliquen i ensenyen com han fet el canvi cap aquesta metodologia en els últims anys.

Per últim, el treball de camp on s'analitzarà la metodologia dels ambients d'aprenentatge amb la visió del professorat. Aprofundirem, a partir de l'observació i la investigació de diferents escoles referents i l'anàlisi de les influències psicopedagògiques, l'organització dels espais i materials, així com, el rol del mestre. Es vol indagar sobre aquest tema per poder aplicar-ho en possibles pràctiques educatives futures, i conèixer de primera mà la seva efectivitat.

2. MARC TEÒRIC

CAPÍTOL I: ANTECEDENTS DELS AMBIENTS D'APRENENTATGE

En educació les metodologies van i venen, referint-nos en què cada moment de la vida d'un infant té unes prioritats o unes altres, per tant la manera d'ensenyar anirà canviant. Les metodologies que avui dia diem que són innovadores, no sorgeixen del no-res, sinó que aquestes han evolucionat al llarg dels anys, fins a arribar a com la coneixem avui en dia.

Lladós (2020) situa l'origen dels ambients d'aprenentatge a finals del segle XIX i principis del segle XX, quan sorgeix l'escola Nova, un moviment pedagògic que té com a objectiu desenvolupar una educació activa centrada en els interessos dels infants, fent-los protagonistes del seu propi procés d'aprenentatge.

1. John Dewey i la pedagogia progressista. Aprendre fent. 1859-1952

Per entendre a l'autor hem de viatjar als Estats Units, durant el final del segle XIX i principis del segle XX, viure en aquesta època el va portar a impregnar-se d'una filosofia pragmàtica, que segons Monteagudo la podem definir de la següent manera, *el pragmatisme bàsicament manté que el concepte d'un objecte s'identifica amb els seus efectes pràctics concebibles*. El pragmatisme considera la pràctica com una prova irrefutable d'allò que s'està estudiant. Dewey se situa en la pedagogia froebeliana per tal de ficar a l'infant al centre d'atenció, és a dir aprofitar l'impuls del procés d'aprenentatge del nen/a. Però l'autor, també aprofundeix i pretén combinar les capacitats dels infants amb l'enfocament social. Com diu Monteagudo a Dewey li va influir especialment l'ambient hegel·lià de la universitat. I aquesta petjada es reflecteix en tres grans trets que li van influir, el gust per l'esquematzació lògica, l'interès per les qüestions socials i psicològiques i l'atribució d'una arrel comuna a l'objectiu i subjectiu.

Dewey va contraposar l'educació tradicional de l'època amb l'educació progressista que ell incentivava, i la defineix de la següent manera *constant reorganització o reconstrucció de l'experiència*, amb això vol dir que l'experiència està en constant canvi a través del qual aprenen dia a dia. Per l'autor treballar amb l'experiència d'aquesta manera fa que els processos escolars i socials s'entrelliguin i arribin al punt de construir una comunitat democràtica. Per tant, considera l'escola com un lloc on s'aprèn a reconstruir l'ordre social, això fa que es vegi l'educació com una funció social que implica creixement,

direcció i control. Per Dewey l'educador/a ha de realitzar-se com un o una guia i orientador/a dels alumnes.

Una de les principals característiques de la pedagogia de Dewey, a banda de l'experiència, són els trets de continuïtat i interacció. Ell és un ferm opositor del dualisme per tant considera que l'experiència i el pensament són la mateixa cosa i així ho especifica quan crea els cinc estadis per la reflexió²: perplexitat, anticipació per conjectura, revisió acurada, elaboració consegüent de la hipòtesi i pla d'acció.

Dewey distingeix dos mètodes, el mètode general que com ens explica Monteaudo suposa una acció intel·ligent dirigida per fins, en la qual es tenen en compte, com per exemple l'activitat artística, el passat, la tradició i els instruments i tècniques que han contribuït al desenvolupament d'aquella activitat. Per tant, l'educació ha de treballar com un mètode general, però això no equival a un conjunt de regles. L'altre mètode, el mètode individual, Monteaudo el defineix com una actuació singular de l'educador i l'educand. El mestre desenvolupa la seva feina ponderant les diferents alternatives que se les presenten i per això fa servir el pensament reflexiu.

Com a resum l'autor assenyala que el mètode educatiu ha de derivar del mètode científic, amb les adaptacions que siguin necessàries, per això Dewey crea el "mètode del problema" que Monteaudo l'explica com un procés seqüenciat a través del qual es planteja l'aprenentatge com una activitat d'investigació, portada a terme per grups d'alumnes sota la tutela i orientació del docent. Així és, que la proposta metodològica de Dewey consta de cinc fases³:

- Consideració d'alguna experiència actual i real del nen/a, en l'àmbit de la vida familiar o comunitària.
- Identificació d'algun problema o dificultat a partir de l'experiència.
- Inspecció de les dades disponibles, així com la recerca de solucions viables.
- Formulació d'hipòtesis de solució.
- Comprovació de la hipòtesi per l'acció.

² Segons Monteaudo, pàgina 25, El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI

³ Segons Monteaudo, pàgina 28, El legado pedagógico del siglo XX para les escuela del siglo XXI

2. Maria Montessori: el mètode de la pedagogia científica. 1870- 1952

Maria Montessori té un clar esperit humanista, la seva proposta se centra en l'ambient d'aprenentatge, assumint un gran respecte vers els infants i l'amor dels docents cap al desenvolupament infantil. Aquest corrent de pensament, sorgeix en una època on l'educació pública s'està obrint pas i hi ha una tensió constant entre església i estat. És en aquest temps on Maria crea la Casa dei Bambini on comença a transmetre la seva pedagogia i on fa les observacions per augmentar les propostes montessorianes. En l'època de l'autora el concepte d'infància no era reconegut i una de les coses que va fer és introduir aquest concepte a la societat.

Per arribar al concepte d'infant i d'educació que va deixar Maria Montessori, hem de passar per altres propostes que l'autora va estudiar, però sempre adaptant-les a les seves ideologies. Un dels màxims antecedents per la pedagogia montessoriana és Fröebel, on agafa la idea que *l'educació ha d'adaptar-se a la naturalesa del nen mantenint la seva llibertat*⁴. Des d'aquesta perspectiva va formular les seves teories que es basen en l'observació dels més petits quan treballen sense la supervisió d'un adult, és a dir, del joc lliure dels infants. El reconeixement de les diferències individuals, el respecte pel ritme d'aprenentatge, la idea d'afavorir la lliure activitat, l'espontaneïtat i l'expressió dels infants, és el que ara coneixem com a mètode Montessori.

Diem que la pedagogia de Montessori és la pedagogia científica perquè comença un camí en el qual l'observació i l'experimentació de l'ambient i els estímuls són la principal proposta, i el fonament bàsic que havien de seguir els mestres. En paraules de l'autora la pedagogia científica consisteix a fer un experiment pedagògic amb un material d'ensenyança i esperar la reacció espontània del nen/a. Això fa que es preparin als nens per ser lliures, per sentir, pensar, decidir i actuar. Per tant, com descriu el llibre⁵ es basa en:

- Preparar al nen per la vida, per enfrontar-se a l'ambient.
- Facilitar un ambient agradable als nens i nenes en l'aula.
- Proporcionar uns materials sensorials que exercitin els sentis i desenvolupin la voluntat.

⁴ El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI. Maria Montessori: el método de la Pedagogía Científica, p.71.

⁵ El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI. Maria Montessori: el método de la Pedagogía Científica, p. 75.

L'objectiu principal del mètode Montessori és que l'infant desenvolupi al màxim les seves possibilitats dins d'un ambient estructurat, atractiu i motivador. Els estímuls que s'ofereixen s'han d'adquirir gràcies a la màxima llibertat i l'autoeducació dels nens i les nenes. Montessori treballa arran de la individualitat, el ritme de cada infant i els interessos d'ells. Una de les principals causes per poder aconseguir això és l'ordre, és un principi bàsic per dissenyar espais, materials i activitats, així l'infant podrà investigar sense cap intervenció per part de l'adult.

L'ambient ha de ser preparat per l'educador/a i té una especial rellevància com ho disposi, s'ha de dissenyar un marc estructurat, que els infants tinguin accés a tots els materials, que puguin treballar tant en grup com individualment, que faciliti la lliure circulació i el descobriment, per això Montessori va haver d'adaptar el mobiliari de l'època als alumnes més petits i crear nous espais. Els materials que hi ha en aquests ambients creats seran la clau per afavorir la iniciativa, estimular la imaginació i l'aprenentatge.

A la proposta que fa l'autora, la pràctica, la imitació, l'ordenació i la classificació són essencials perquè el nen/a aconsegueixi habilitats lògiques i classificatòries de cara a l'adultesa. Això ho aconsegueix gràcies a la creació de materials i exercicis didàctics que serveixen per a l'educació intel·lectual, motriu i sensorial. Les principals característiques⁶ del material montessorità són les següents:

- Una sola qualitat física
- Autocorrector
- Realista
- Accessible
- Estètic
- Estructurat

Per aconseguir la llibertat, de la que tant parlem que aposta Montessori, adopta una proposta curricular diferent, dirigida cap a l'espontaneïtat de l'infant, atorgant llibertat dins d'un ambient que afavoreixi el seu autodesenvolupament. L'enfocament curricular es basa en el desenvolupament motor, proposant activitats del dia a dia per arribar a obtenir una autonomia total i preparar-se pel futur. L'enfocament del desenvolupament sensorial, on entren el joc els cinc sentits que es treballen amb diferents materials creats

⁶ Segons Maria Pla Molins, Elena Cano García i Núria Lorenzo Ramírez

per l'autora i per últim l'enfocament intel·lectual, que se centra en el llenguatge oral i escrit, i el llenguatge matemàtic. Tots aquests enfocaments es desenvolupen a partir de l'activitat espontània dels infants, que succeeixen en tres temps diferents⁷.

- El primer temps: el nen associa l'objecte amb el nom.
- El segon temps: reconeix l'objecte pel seu nom.
- El tercer temps: recorda el nom de l'objecte.

Maria Montessori aporta activitat ordenada i progressiva, independència i espontaneïtat, observació de la naturalesa dels nens/es i sistematització. El seu mètode és empíric i experimental i està basat en la realitat. El paper de l'educador/a el defineix com un o una preparador/a d'aliment espiritual, l'escola com un terreny o medi de cultiu i el nen/a com el subjecte de l'experiment. A més la introducció de materials a l'aula tant fungibles com no fungibles.

A Catalunya la influència de Maria Montessori, va ser molt important sobretot als parvularis de l'època, avui en dia encara queden escoles montessorianes, encara que han patit canvis perquè van arribar altres aportacions.

3. Célestin Freinet i la cooperació educativa. 1896 -1966

Freinet era un home amb una visió optimista i vitalista de l'educació i de la vida, això fa que es preocupi per construir una nova escola més activa, nova i progressista. Freinet era mestre de professió, el seu descontentament i la seva mala experiència en l'àmbit van ser els principals motius pels quals va començar a llegir textos pedagògics d'altres autors per portar el canvi a l'escola, així va començar a practicar amb noves tècniques dins de l'aula.

La conclusió a la qual va arribar a través d'aquesta investigació, va ser la necessitat de material que hi ha a les escoles, sense un material didàctic adequat l'escola no podrà optar a una nova educació.

Al seu corrent pedagògic, l'assigna el nom d'Escola Moderna, ja que el seu moviment està dins de la societat en la qual ell va viure, a banda la defineix així perquè no només és una pedagogia que teoritzi sinó que posa a pràctica i pot anar evolucionant. Per tant la seva pedagogia consta de petites teories i com portar-les a la pràctica.

⁷ Aportació de Séguin, ho va introduir Maria Montessori a la seva teoria.

La gran aportació de Freinet, és la proposta de canvi en la metodologia de l'època, tant en l'aula, l'escola, com en la societat. Francisco Imbernón⁸ descriu els principis de la següent manera:

- L'adult ha de posar-se al lloc del nen/a.
- S'ha d'estar a escala dels nens/es (suprimeix la tarima).
- Preocupació per l'educació de la salut dels infants.
- L'educador/a ha de buscar una pedagogia que ajudi a l'alumne a escollir.
- El mestre ha de ser una ajuda per organitzar una escola on els nens tinguin èxit sempre, i no ha d'estar basada en el fracàs. Freinet rebutja els càstigs i les qualificacions.
- El treball del nen no és el que imposa l'adult sinó les activitats que responen a les seves necessitats i satisfan els seus desitjos de curiositat, creixement i conquesta.
- Critica el llibre de text, per això elabora els fitxers escolars, els fitxers autocorrectius, els llibres de vida, el diari escolar, etc. Les experiències vitals dels infants són l'eina base de l'aprenentatge.
- Desenvolupa el concepte de mètode natural basat en el tanteig experimental, que és una repetició de l'acció amb una gradació del coneixement per superar-se, progressar i aprendre.
- Converteix l'escola en una cooperativa amb tots els seus ingredients. La combinació harmònica de l'aprenentatge individualitzat, i del treball en grup. El mestre ha d'organitzar l'ambient perquè el nen/a es desenvolupi al màxim, per tant és un facilitador de tècniques i instruments per ajudar al procés educatiu.

Les tècniques que va proporcionar Freinet per l'educació escolar i de la ciutadania en general, desenvolupen la capacitat creadora i l'activitat dels nens/es. Aquestes famoses tècniques⁹ són:

- La impremta escolar i les tècniques d'impressió: eina de comunicació a l'escola, afavoreix la creativitat i la imaginació, potencia la lectura crítica, la cooperació i la comunicació oral i escrita.

⁸ Autor del capítol 10 Célestin Freinet, al llibre El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI

⁹ Segons Francisco Imbernón Muñoz, al llibre El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI.

- El text, el dibuix lliure i els llibres de la vida. La metodologia natural: el dibuix i el text sempre que no sigui imposat fa de connector entre què li passa a l'infant i com ho expressa.
- Els fitxers escolars i autocorrectius. Un aprenentatge cooperatiu en una biblioteca d'aula: al fitxer es recull tota la informació que serveix per fer manuals escolars, aquests fitxers són accessibles pels infants i ells mateixos agafen informes com si fos un servei de préstec.
- La correspondència Inter escolar: intercanvi entre nens i mestres d'altres escoles sobre aspectes de la vida i de l'escola.
- El pla de treball: és un document que obtenen els alumnes per tal de saber com està organitzat el curs, és d'elaboració pròpia, ja que els mateixos infants decideixen que faran cada setmana, a banda creen un mural de pla de treball anual on tothom veu el que es farà durant el curs.
- L'assemblea cooperativa, les conferències i el diari anual: l'assemblea es fa una vegada a la setmana i allà exposem tot el que ha passat durant aquells dies, problemes, es repassa el diari anual, el diari escolar, etc. Les conferències les preparen els alumnes, pretén desenvolupar l'expressió del nen/a. El diari anual consisteix en un mural on els alumnes poden escriure crítiques, felicitacions i propostes.
- Els centres d'interès: sorgeixen per les necessitats dels infants, són curts i vinculats a la lliure expressió i espontaneïtat.

Freinet realitza la metodologia a través de les experiències diàries dels alumnes, té un doble objectiu aprendre coneixements escolars i desenvolupar la personalitat de cadascú per a poder ser més lliures.

4. Loris Malaguzzi 1920- 1994

Loris Malaguzzi és l'iniciador i inspirador de l'educació reggiana¹⁰, es va dedicar a construir una educació de qualitat docent, sobretot per l'etapa d'Educació Infantil, això ho aconsegueix gràcies a l'escolta, el respecte i les potencialitats dels nens i les nenes.

L'objectiu de les escoles de Reggio Emilia¹¹, és fer una escola amable, en la que els tres grans centres (nens/educadors/famílies) es trobin bé. Per unir aquestes tres grans parts

¹⁰ Es diu reggiana per la ciutat Italiana on va sorgir el moviment, Reggio Emilia.

¹¹ Definició extreta de "La educación infantil en Reggio Emilia".

l'estratègia principal de Malaguzzi és crear organització, continguts, funcions, procediments, motivacions i interessos que els puguin unir.

Aquestes escoles es caracteritzen per la modernitat de les teories emprades, per la recerca de noves propostes i l'experimentació, a més de la formació continua dels seus agents educatius.

La proposta reggiana, planteja que els docents han d'anar a les escoles a aprendre amb els infants, allà un mestre és un investigador permanent que a més no arribat a conclusions que puguin ser descrites de forma retòrica, sinó amb documentacions de projectes reals que són narracions de les possibilitats humanes (Hoyuelos, 2014).

L'escola que crea Malaguzzi és una institució de composició cultural, sense aïllar-la del territori urbà i social. Com diu Hoyuelos (2005), la idea important de l'autor és construir una escola amable capaç d'albergar a través d'espais relacionats, els drets dels infants, dels treballadors/es, de les famílies i els ciutadans. Espais que han de recollir petjades, presències i memòries de tots els seus cohabitants.

Per Malaguzzi l'ambient és concebut com una eina més en el projecte pedagògic. Els espais, el mobiliari, les decoracions, no han de ser rellevants sinó que tots aquests elements han de suggerir possibilitats als infants. Per desenvolupar aquesta identitat Hoyuelos(2014) ens exposa alguns ítems qualificatius:

- Ha de ser una escola transparent que no interrompin l'espai, és a dir amb grans finestres on passi la llum.
- Ha de ser capaç d'acollir i promoure l'exploració del nen/a.
- Que potenciïn la participació i la gestió social de l'escola.
- Estructura articulada, unitària i familiar, que l'alumne pugui recórrer, sense límits ni prohibicions.
- Que possibiliti l'ús orgànic i funcional de l'interior i l'exterior.
- L'espai permeti dividir-se i perquè els alumnes puguin trobar-se en petits grups o individualment.

Treballar per ambients, com proposa Malaguzzi requereix un projecte espacial que ha de tenir en compte l'organització general de tota l'escola, els seus horaris i els temps d'entrada i sortida, que s'ha d'integrar amb tot el projecte de participació i de gestió social amb les famílies, promovent i qualificant.

A banda d'enfocar-se en l'ambient educatiu, Malaguzzi rebutjava les programacions, per ell això feia que l'escola es converteix en un lloc sense diversió ni plaer amb una pedagogia profètica. Per tant, va aplicar els projectes, que consisteixen a disposar propostes pensades perquè educar significava, per a ell, incrementar el nombre i la qualitat d'oportunitats. Possibilitats que han de respectar, a través d'una escola ètica i la iniciativa dels infants (Hoyuelos 2014).

5. Rebeca Wild. Nou paradigma educatiu. 1939-2015

Rebeca i el seu marit Mauricio presenten un nou paradigma educatiu que se centra en el desenvolupament de l'infant respectant-ne els processos evolutius. Aquesta parella parteix del propòsit que l'ésser humà té un interès innat per aprendre, per tant la creació d'ambients preparats i la coherència del sistema entre l'escola i la família és el que facilita les condicions perquè això succeeixi.

La pedagogia que presenten genera una modificació substancial i de plantejament profund, és un sistema d'aprenentatge no directiu basant-se en les idees de Montessori. Montserrat Girbau (2017) explica que l'objectiu principal d'aquesta pedagogia és facilitar el benestar emocional de les criatures, a través de l'eix principal, l'amor, hem d'entendre l'amor des de la perspectiva de l'infant, sense condicions, que respecti els processos evolutius de cada etapa del seu desenvolupament. Per tant, no hi ha conceptes ni accions per dirigir, sinó que és l'infant partint dels seus propis interessos qui busca la millor manera de satisfer la seva necessitat. Un altre objectiu de l'escola lligat al d'abans, és el desenvolupament de l'infant a través d'una bona salut emocional que el predisposi a interessar-se per interrelacionar amb el seu entorn.

L'autora ens defineix l'escola de la següent manera, anomenem a la pedagogia de Rebeca Wild, escola Pesta¹² on l'eix vertebrador és la no direccionalitat i tenir ambients preparats amb gran varietat de materials per tal de despertar l'interès i la iniciativa de l'infant. Això farà que l'alumne pugui viure moltes experiències reals a partir de la seva pròpia iniciativa. En aquests centres el paper de l'educador/a és el de cooperació amb l'infant i preparar entorns que satisfacin les necessitats dels infants. Wild veia els límits com una forma positiva d'aprendre, tenen les funcions d'oferir seguretat i protecció, i a la seva escola es manifesten en relació amb l'espai físic i en l'imaginari intern. Els límits són una realitat de la societat per tant s'han de veure com una experiència vital més. A l'escola

¹² Apel·latiu afectuós del centre experimental Pestalozzi.

els límits desenvolupen la responsabilitat de deixar els espais com els han trobat i el respecte cap a l'altra persona, es viu de manera natural, ja que en les accions que realitzen els infants de forma autònoma són presents. La comunitat en alguna ocasió és la que els hi fa reflexionar a través d'assemblees la necessitat d'ordenar i de gaudir en llibertat.

Rebeca Wild afegeix la importància de respectar els temps de procés i de presa de decisions, a l'hora de dur a terme una activitat no dirigida, ens facilita la formació d'un sistema neurològic sorprenent i de gran complexitat que ens permet ser creatius al llarg de tota la vida, avui en dia en aquest món canviant la creativitat és una qualitat indispensable per poder-nos-hi adaptar, l'hem de saber cuidar.

CAPÍTOL II: ORIENTACIONS

Després de veure quin és l'origen dels ambients d'aprenentatge, ara ens centrarem en les propostes i orientacions que ens dóna el currículum d'educació infantil per arribar a una pràctica inclusiva i d'equitat, en la que el centre de la nostra pràctica sigui l'infant.

Aquestes orientacions són la clau per donar valor a aquestes metodologies inclusives, ja que expliquen la importància de les agrupacions, de l'organització del temps i l'espai, les capacitats dels infants i la inclusió en els centres educatius, per tant recolzen les teories innovadores.

Tot el temps dels infants a l'escola és educatiu, el temps i la seva organització tenen una gran importància educativa: organitzar bons espais i planificar adequadament el temps pot afavorir o dificultar l'activitat i el joc dels infants.

L'organització del temps ha de cercar¹³:

- La seguretat, que s'aconsegueix en bona part a través de la quotidianitat.
- L'estabilitat a partir del treball continuat i regular, també pel que fa al temps.
- La llibertat de poder decidir i fer segons les pròpies necessitats i interessos.

És important que el temps dels infants s'organitzi amb flexibilitat i que aquest sigui un temps significatiu per a ells perquè suposa la base de molts aprenentatges. La programació i la planificació han de permetre recollir els interessos espontanis que puguin sorgir dels

¹³ Educació infantil currículum i orientacions.

infants, mantenir una actitud flexible, saber aprofitar l'oportunitat i incorporar una situació no prevista a la qual veiem potencial educatiu.

El joc permet aprendre i créixer a través de l'experiència d'una forma natural i lúdica. A través d'ell els infants es relacionen, es coneixen i estableixen vincles entre ells i en conseqüència, se socialitzen adquirint pautes de conducta que els seran útils. En el joc es fan molt presents les emocions, i els infants aprenen a autoregular-se.

El joc és un context ideal per a l'aprenentatge i és l'escola qui ha de facilitar les condicions òptimes perquè es desenvolupi¹⁴:

- Fer possible l'existència d'agrupacions diverses.
- Oferir temps de llibertat, distesos i quotidians (no puntuals, sinó amb continuïtat).
- Organitzar espais pensats i articulats en pols d'atracció (també a l'exterior).
- Oferir situacions o materials a disposició dels infants.
- Disposar de la presència discreta però atenta del mestre.

L'escola té la funció d'orientar i vetllar perquè els infants assoleixin uns aprenentatges funcionals i significatius que vénen marcats pels currículums, prou oberts a ambdós cicles d'educació infantil, i que no tenen sentit si no van acompanyats amb el desenvolupament de les capacitats que segueix un camí diferent per a cada infant.

Les capacitats configuren el potencial de creixement dels infants en els diferents àmbits del seu desenvolupament. Al llarg de l'etapa d'Educació Infantil avançaran en el coneixement del propi cos i descobriran les seves possibilitats, forjaran una autoestima adequada, experimentaran un gran avenç en la seva autonomia i en el desig d'aprendre, establiran vincles i relacions i ampliaran les descobertes de l'entorn, sempre que tinguin oportunitats que propicien la seva iniciativa.

L'objectiu principal al qual hem de contribuir, és el desenvolupament de les capacitats dels infants, i acompanyar-les fins al punt que sigui possible en cada infant. En el Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil, es consideren aquestes 9 capacitats:

- Progressar en el coneixement i el domini del seu cos, en el moviment, i la coordinació, tot adonant-se de les seves possibilitats.

¹⁴ Educació infantil currículum i orientacions.

- Assolir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia.
- Pensar, crear, elaborar explicacions i iniciar-se en les habilitats matemàtiques bàsiques.
- Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà dels diversos llenguatges.
- Observar i explorar l'entorn immediat, natural i físic, amb una actitud de curiositats i respecte i participar, gradualment, en activitats socials i culturals.
- Mostrar iniciativa per afrontar situacions de la vida quotidiana, identificant-ne els perills i aprendre a actuar en conseqüència.
- Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb els altres i en la resolució pacífica dels conflictes.
- Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que el portin cap a la integració social.

Els nens i les nenes experimenten diferents usos i funcions dels llenguatges, en un ambient amb condicions favorables que ho faciliti i on es desenvolupi la comunicació en tots els àmbits i llenguatges tant verbal com corporal, artístic, musical, matemàtic i audiovisual.

El docent escolta l'infant i l'observa des del respecte i interès en les seves manifestacions; acompanya els infants en el procés creatiu, conduint-los del dubte a l'experimentació, a gaudir del gest, del moviment, de la mirada, dels sons, de la veu, tot motivant, estimulant i donant suport; potencia la satisfacció de fer els seus propis descobriments. L'entorn escolar ha de ser ric i estimulant en les manifestacions de tots els llenguatges per fomentar la comprensió, l'apropiació de models, codis i eines amb sentit social, efectiu, crític i estètic.

S'arpen a parlar parlant i interaccionant amb altres i amb adults competents. Aquesta és la via essencial del procés de desenvolupament de la llengua oral, trobar espais reals perquè l'infant vulgui i pugui expressar-se i que la comprensió i interpretació del missatge sigui essencial per dur a terme les activitats del dia a dia.

A l'Educació Infantil, ens convé molt més promoure les explicacions dels infants, per intentar entendre'ls i per avançar a partir dels contrast entre les idees diferents que vagin sorgint, que no les explicacions dels adults, per tant, l'adult pren el paper de fer un acompanyament.

Els últims anys el camp científic ha realitzat diferents investigacions aplicables al procés d'ensenyament-aprenentatge, concretament Damasio i David Bueno ens aporten el que hem anomenat la neurodidàctica. Damasio (2005) diu que un dels principals instints humans és la curiositat i l'exploració, només per darrere de la gana i la set, però per davant fins i tot del joc i el sexe. Si la curiositat ens ve donada de sèrie, la tasca de l'escola només s'ha de concentrar a mantenir-la, estimular-la o afavorir-la, o en tot cas, a evitar aquelles maneres de fer que tendeixen a ofegar-la.

La font primària de curiositat és tot el món real que ens envolta, el món natural, físic, social i cultural. Tot allò que existeix, en tota la seva complexitat, és susceptible de fascinar els infants. Cal, doncs, obrir portes i finestres i crear una relació fluïda entre l'escola i el món exterior: els infants han de sortir a participar d'aquesta realitat i el món ha d'entrar dins l'aula.

Aquesta primera curiositat hauria de transformar-se en preguntes, es tracta de preguntes que anomenem productives¹⁵, inicien i orienten itineraris d'aprenentatge basats en la indagació, un procés que inclou preguntar qüestions, planificar i conduir investigacions.

Un aspecte important que hauríem de tenir present a l'escola és que aquesta ha de poder oferir un espai, materials i entorns adequats perquè els infants puguin moure's lliurement. L'infant actua i, a través del joc, practica i desenvolupa moviments. Aquest respecte pel moviment a través de l'organització dels espais, materials i temps permetrà donar experiències psicomotrius basades en la confiança, l'espontaneïtat, la creativitat i la llibertat, i així es contribueix al desenvolupament integral de l'infant.

En els darrers anys, s'ha anat modificant la concepció de com es produeix l'aprenentatge. Sabem, que l'aprenentatge consisteix a assimilar experiències per tal que passin a formar part de la nostra vida i ens canviïn. És important facilitar estratègies per tal que els infants segueixin aprenent al llarg de la vida que no pas acumular coneixement, per tant la qualitat i la comprensió té molta importància.

Els entorns d'aprenentatge haurien de ser llocs en què:

- Es fomenti l'aprenentatge constructiu i autoregulat.
- L'aprenentatge sigui sovint col·laboratiu.
- L'aprenentatge tingui en compte el context.

¹⁵ Educació Infantil currículum i orientacions

- S'impliquin els infants en allò que aprenen.
- Es promogui la reflexió i la conscienciació de les descobertes.

Els infants, a l'escola, poden aprendre de moltes maneres, en diferents contextos i a través de diferents mitjans. És feina de l'escola oferir escenaris d'aprenentatge que vagin més enllà de les aules. A Educació Infantil la majoria dels aprenentatges es donen a partir de la manipulació i l'experimentació, així com a través del joc i dels llenguatges (entesos com a forma de coneixement).

Sabem que s'aprèn fent, i també reflexionant sobre el que fem. Per això és necessari que l'escola, d'una banda, plantegi situacions d'aprenentatge que permetin la construcció del coneixement a través d'experiències vivencials i, a la vegada, que estimuli un treball intel·lectual basat en la comunicació, l'observació, l'anàlisi, el debat, la formulació d'hipòtesis i la reflexió.

El currículum diu que l'escola ha d'assegurar per a tots els infants experiències prou riques i acompanyar-los en els aprenentatges, oferint materials, recursos i estratègies que ajudin a través dels llenguatges a connectar i fer conscients les experiències viscudes.

És necessari desenvolupar una pedagogia de la pregunta. El fet de formular preguntes té molt a veure amb la creativitat, amb la curiositat, amb la innovació, amb l'interès, amb el desig de sorprendre's.

L'escola ja fa molt de temps que ha deixat de ser considerada com l'únic lloc on s'adquireixen aprenentatges. En determinats contextos, hem de tenir en compte la compensació social i cultural de l'escola, que fa que aquesta tingui un relleu especial en la inclusió de tots els nens i nenes a la societat. Per això és important que l'escola es replantegi quin és el model educatiu que s'adapta a la societat actual i com prepararà futurs ciutadans/es per a una realitat en canvi constant. D'aquesta manera, les experiències i oportunitats d'aprenentatge han de ser globalitzadores i s'ha d'evitar la presentació de propostes o continguts excessivament fragmentats i programats perquè no afavoriran el procés d'autoconstrucció de coneixement i d'aprenentatge per part dels infants.

El model d'escola que permet descobrir i aprendre de forma creativa i en llibertat necessita un temps respectuós, que permeti la pausa i el respecte al ritme individual dintre d'una lògica.

L'organització dels espais-temps a Educació Infantil està implícitament vinculada al model educatiu del centre i cal que estigui centrada en l'infant.

Els espais han de ser dinàmics i flexibles, han d'oferir possibilitats de transformació o intervenció tant per part de l'equip docent com dels mateixos infants, han de donar oportunitats de joc i provocar descobertes, han de ser veritables generadors d'aprenentatges significatius. Així mateix, han de facilitar la comunicació i les relacions i han d'afavorir la llibertat de moviment, l'exploració i l'autonomia dels infants.

Els infants s'han de sentir a gust i segurs en els diferents espais de l'escola, sigui quina sigui l'organització d'aquesta. Un ambient agradable i estèticament cuidat no produeix simplement un efecte visual bonic, sinó que influeix positivament en la qualitat de les relacions i en el benestar, i en conseqüència, en els processos d'aprenentatge dels infants.

Qualsevol organització hauria d'afavorir les activitats en diferents agrupaments, especialment en grups no gaire nombrosos, els quals permeten un millor acompanyament i genera una rica interacció entre els infants.

Una bona planificació i una anàlisi profunda dels espais arquitectònics del mateix centre pot servir per descobrir les potencialitats educatives de tots i cadascun dels espais, interiors i exteriors, sovint no perceptibles si no fixem la mirada.

Les mesures i suports universals, expliquen que repensar els espais dóna més protagonisme als alumnes i al treball cooperatiu, ja que el mestre deixa de ser el centre d'atenció, al qual es dirigeixen les mirades de tots els alumnes, per passar a ser un guia, un facilitador i un gestor de grups cooperatius.

En resum tots els espais del centre són espais educatiu i l'aula deixa de ser la protagonista, passa a ser un lloc de treball cooperatiu i d'intercanvi. Els espais exteriors ja no són només d'esbarjo sinó que són punts de trobada per la investigació i experimentació.

Parlar de materials a l'Educació Infantil implica parlar de tot allò que els infants tenen al seu abast que els serveixi per fer alguna cosa. Partint d'aquesta àmplia concepció podríem considerar-hi des del cos fins als materials específicament anomenats educatius o didàctics, passant per tots tipus d'objectes, mobiliari, jocs i elements naturals.

El potencial educatiu del material ve determinat per l'interès i la participació de l'infant i per les propostes o situacions que li ofereix l'adult. El manteniment, selecció i revisió

d'aquest, és una tasca primordial de l'equip docent que implica temps i dedicació per adequar-los als interessos i les necessitats dels alumnes. El Departament d'Educació també ens explica com organitzar els espais amb els materials, ja que, mantenen una estreta relació.

Primer que tot cal pensar en termes de seguretat i els possibles efectes sobre aquesta. També de l'accessibilitat i la visualització del material que utilitzarà l'infant, tot això tenint en compte que el mobiliari es presenti obert i a la seva alçada per potenciar l'autonomia dels infants. És important que s'ofereixi als alumnes un gran ventall de materials que estimulin la seva imaginació i la seva capacitat d'innovar. Aquesta diversitat de materials va des dels materials ecològics o reciclats fins a l'ús dels recursos digitals en les produccions artístiques.

Podríem dir que cal apostar per una organització de temps, espais i materials que respongui a les necessitats dels infants, basat en un model coherent al clima i ambient que considerem que ha d'oferir l'escola i, en conseqüència, amb els mateixos principis educatius, i que estigui basat en l'anàlisi i reflexió pedagògica i no en el seguiment de modes incorporades precipitadament sense cap reflexió ni argumentació.

Tots els infants són diferents, treballem per un sistema educatiu inclusiu, és a dir, que vol trobar la millor manera de donar resposta i d'atendre les necessitats de tothom, que persegueix la presència, la participació i l'èxit escolar de tots els alumnes.

Fer possible la inclusió a l'escola necessita l'actitud, el treball i la reflexió de l'equip educatiu del centre escolar, que ha de treballar a diferents nivells:

- Mobilitzant les actituds i creences que comparteix la comunitat educativa.
- Reflexionar sobre les opcions metodològiques i les formes organitzatives més adients per donar resposta educativa a tot l'alumnat.

El mestre ha de tenir en compte que cada infant segueix el seu procés de desenvolupament i aprenentatge. Per això és necessari preveure la possibilitat de permetre temps suficient per tal que tots els alumnes puguin treure profit de les propostes que se'ls plantegen respectant el temps de tots.

Quan parlem d'escola inclusiva, parlem d'acollir la diferència com un dret dels infants, portadors d'una identitat pròpia, fruit de la història personal, de la llengua i la cultura de

pertinença, dels valors de la seva família i de la seva particular forma d'interactuar amb l'entorn.

Atendre adequadament la diversitat de l'alumnat és incompatible amb planificar activitats o fer propostes en les quals tots els alumnes hagin de fer el mateix al mateix temps. En canvi, les activitats flexibles, en petit grup, o altres on el protagonisme recau directament sobre l'infant, com ara tallers, ambients, racons i projectes són les que millor faciliten aquesta resposta educativa a les diferents particularitats de tots els infants.

Permetre que alumnes amb més destreses o iniciativa donin suport a altres alumnes és un fet afavoridor per a totes dues parts. Per tant, cal afavorir una gestió d'aula que potenciï les interaccions entre infants.

L'escola inclusiva representa un pas més enllà de la integració. No es tracta d'integrar ningú, sinó d'evitar deixar-lo fora de la vida escolar ordinària. S'entén alhora que treballar en la perspectiva de l'escola per a tothom significa també passar de la idea d'ajudar només l'alumnat amb diversitat funcional a la idea de donar el suport necessari a qualsevol alumne, d'acord amb el que necessiti, amb l'objectiu d'afavorir la participació de tots a les activitats del grup classe.

La inclusió té a veure fonamentalment amb la identificació i la reducció de les barreres que els alumnes troben a l'aula per aprendre i desenvolupar-se. Fer-ho possible requereix una determinada actitud per part de l'equip docent, una actitud de respecte per les característiques dels infants i de valoració de cada infant per ell mateix, amb acceptació, sense comparacions, valorant a cadascú per si mateix.

Actuacions que afavoreixen la inclusió¹⁶:

- Permetre que els infants decideixin d'entre diferents opcions.
- Fer recaure el protagonisme en l'infant per tal que vagi guiant el seu propi aprenentatge.
- Presentar propostes adequades als alumnes d'un curs concret, un cop observades les seves característiques i necessitats.
- Oferir propostes que es puguin resoldre de formes diferents seguint també camins diferents.

¹⁶ Educació infantil currículum i orientacions

- Donar la possibilitat de fer creacions que permetin als infants expressar-se lliurement.
- Estimular el treball col·laboratiu basat en el diàleg i l'establiment de pactes.

Per a aconseguir un canvi a l'escola el centre educatiu hauria de tenir en compte els següents canvis estructurals:

- Centres intel·ligents i àgils. El disseny dels centres ha de respondre a les múltiples necessitats canviants del segle XXI.
- Dissenys per a l'aprenentatge, on el mobiliari pugui ser una eina per tornar a configurar els espais en aules de diferents mides i per a diferents propòsits.
- Connexió amb l'entorn proper tot potenciant diferents formes de relació i cooperació.
- Connexió amb el món a través de la creació de xarxes d'aprenentatge amb alumnes d'arreu del món per desenvolupar projectes compartits.
- Disseny de centres sostenibles que ajudin els estudiants a entendre temes mediambientals.
- Replantejament de les biblioteques escolars com a espais d'estudi i treball individual però també com a espais d'aprenentatge compartit i de treball col·laboratiu.

L'ambient físic és determinant per aconseguir els objectius educatius proposats, ja que quan aquest ambient físic genera benestar està facilitant que s'hi produeixi aprenentatge. Els referents pedagògics coincideixen que els atributs dels espais són:

- Polivalent: ha d'incloure múltiples processos i ha d'estar organitzat de manera que pugui adaptar-se a les possibilitats, als interessos i a les necessitats dels infants, per tant, han de ser flexibles. Els elements han d'estar ordenats i a l'abast dels alumnes.
- Accessible: evitar les barreres arquitectòniques, contribuirà a crear comunitat.
- Polisensorial: oferir diversitat d'estímul sensorials i diferents vies d'entrada de la informació i expressió.
- Vivencial: un espai que es pot personalitzar, transformar i que fa possible diferents maneres d'habitar-lo. La persona ha de poder identificar l'entorn arran dels seus senyals, empremtes que parlaran d'ell.

- Saludable: un espai escolar lliure de contaminació ambiental i amb unes condicions saludables.
- Comunitari: establir una relació amb tota la comunitat mitjançant accions i projectes.
- Estètic: disseny ric en formes, colors, imatges i estructures que potenciïn la creativitat, estimulin el joc i la mobilitat, creïn un sentiment de pertinença i afavoreixin l'exploració de l'entorn.

Treballar de forma flexible implica tenir en compte que l'alumne haurà de ser al centre del procés i per això caldrà valorar quina és la metodologia idònia en cada moment i en cada situació. Segons els RAI¹⁷ s'ha de tenir en compte a l'hora de facilitar la flexibilitat envers el treball, els següents aspectes:

- El paper actiu i protagonista de l'alumne.
- Les àrees, capacitats i objectius.
- Donar importància al paper actiu de l'alumnat dins el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Les diferents metodologies¹⁸ que possibiliten les formes flexibles de treball:

- Ambients/Espais: són diferents espais d'aprenentatge, de relació i comunicació on a partir de diferents propostes els infants poden actuar, observar, experimentar, construir, inventar, imaginar, compartir... i interactuar amb els altres. Els infants disposen d'un temps d'experiència activa, construïda per l'adult, però reconstruïda per ells mateixos.
- Racons/Tallers: són una estratègia organitzativa que permet donar resposta a la diversitat d'interessos, de capacitats i de ritmes d'aprenentatge de cada nen/a. Donà als alumnes la possibilitat de refer el treball tantes vegades com ho necessiti, atès que els materials són manipulables. Com a conseqüència ajuda a perdre la por a equivocar-se i a millorar la seva autoestima.
- Aprenentatge cooperatiu: és una estratègia didàctica que afavoreix la construcció del coneixement de l'alumnat, l'adquisició de competències comunicatives i habilitats socials mitjançant la participació activa de l'alumne. És molt important

¹⁷ Referents d'atenció educativa inclusiva (RAI)

¹⁸ Segons el document Mesures i suports universals en el centre educatiu.

preparar bons materials d'informació i consulta, activant coneixements previs i presentant els objectius que es volen aconseguir.

- Treball per projectes: exigeix una feina sistemàtica, científica, reflexiva, interpretativa i metacognitiva. El treball per projectes genera situacions de treball on l'alumnat, a partir d'un plantejament inicial i dels seus coneixements previs, pot efectuar processos d'investigació a través de fonts diverses i relacionar-los amb el que ja saben. Aquest mètode implica que els continguts educatius estiguin organitzats des d'una perspectiva globalitzadora, això com un replantejar l'organització del temps escolar.
- Docència compartida: té com a objectiu integrar dins l'aula diferents docents per tal d'aconseguir que la totalitat dels alumnes estiguin atesos. Permet millorar quantitativament i qualitativament les possibilitats de feedback entre alumne i mestre, implica que es puguin detectar més ràpidament les dificultats que els alumnes puguin tenir envers l'activitat.
- Aprenentatge entre iguals: es basa en la creació de parelles d'alumnes que poden ser de la mateixa edat o bé d'edats diferents, amb una relació asimètrica, amb un objectiu comú, conegut i compartit, que s'assoleix a través de l'establiment d'unes activitats planificades pel professorat.

La implantació d'aquests nous mètodes pedagògics implica reflexionar també sobre els possibles canvis en els espais on es porten a terme els processos d'ensenyament i aprenentatge.

D'aquesta manera el que se cerca és aquell espai que pot ser personalitzat fàcilment, que es pot transformar i que possibilita diferents maneres d'habitar-lo i fer-lo servir en el transcurs de la jornada o amb el pas del temps. Sense deixar de banda el component estètic que proporciona contextos gratificants i de gaudi, que estimulen la creativitat i la competència social, gràcies a l'estètica l'alumne podrà compartir sentiments, idees i experiències en aquest àmbit.

Conclourem donant una empenta a aquelles escoles que volen canviar, ja que qualsevol escola que es proposi pot realitzar una millora o adaptació dels seus espais. Els recursos de suport que ens proposa el Departament d'Educació volen ser una guia i un referent, però en cap moment una guia estricta i inflexible, cal que les propostes educatives

emergeixin arran d'una necessitat pròpia, que activi un procés que porti a prendre decisions, partint de la reflexió i el debat.

Ambients d'aprenentatge

Tal com afirma (Nuñez 2014) organitzar una escola a partir d'ambients d'aprenentatge implica, en essència, una manera diferent d'organitzar els infants, els espais i els materials. Suposa una manera diferent de pensar les estructures i les concepcions d'aprendre i d'ensenyar. Els ambients d'aprenentatge ofereixen la possibilitat de canviar la mirada pedagògica sobre com apren l'infant, ofereixen, en definitiva, una oportunitat de repensar l'escola.

Barba (2012) destaca que els ambients d'aprenentatge, relaxats, de lliure circulació, són espais preparats per les persones adultes, amb materials estructurats i pensats per satisfer les necessitats autèntiques dels infants. Cada ambient disposa d'una sèrie de propostes que ajuden a posar reptes nous als infants, estructurant-se de manera minuciosa, on cada material i cada recurs està pensat per un objectiu determinat. Tots els racons o espai de l'escola es converteixen en una situació que afavoreix l'aprenentatge.

Aquests espais permeten respectar els diferents ritmes dels alumnes, les seves necessitats i els seus interessos, i tenen en compte el nivell maduratiu de cada infant. Tothom té l'oportunitat de construir el seu propi aprenentatge i compartir coneixements amb els companys/es i mestres.

Tal com defensa Español (2015) el treball autònom dels ambients és un temps en què els alumnes conviuen i comparteixen interessos, capacitats i estratègies d'aprenentatge; on

decideixen què fer en les diferents propostes que se'ls ofereixen; i on l'adult acompanya, ajuda i col·labora en el moment que l'infant ho demana per continuar avançant en la seva descoberta. En aquest sentit, els espais de lliure circulació són una manera més de donar resposta a la diversitat de l'aula.

Tots els espais de l'escola han de facilitar i promoure que els alumnes aprenguin, per això, és imprescindible una bona organització. Cal tenir en compte que l'entorn condiciona l'aprenentatge, i que els espais on es mouen els infants han de permetre crear contextos que serveixin per afavorir i provocar relacions entre els infants i l'entorn. Tots els espais escolars han d'afavorir el desenvolupament de les diverses intel·ligències i un bon clima d'aula, han de contribuir a formar ciutadans lliures, i han de provocar la curiositat i l'interès d'aprendre (Pérez,2011)

Cada escola organitza i estructura els espais en funció de la seva metodologia, la línia pedagògica del centre i la seva funcionalitat. Tal com diu Pérez (2011) *“L'organització de l'espai condiciona els aprenentatges, per la qual cosa n'hem d'analitzar les característiques i l'ús que se'n fa. La manera d'organitzar els espais està determinada per la nostra manera d'entendre l'aprenentatge i per les metodologies que fem servir, expressa una manera de pensar i permet fer unes coses o unes altres. Les persones interaccionem amb l'ambient, que ens influeix. Hi ha ambients rics i facilitadors, i d'altres que són tot dificultats i limitacions. Quan milloren els espais escolars millora també la qualitat educativa”*.

Les diverses zones que comprenen un centre (aules, patis, espais comuns, entrades, escales) no poden ser espais morts, passius o neutres, han de parlar i suggerir. Aquests han de facilitar la convivència i han de permetre experiències espacials, on infants i adults puguin apropiar-se del territori que els acull (Teixidó, 2015).

L'organització d'ambients d'aprenentatge, com diu Núñez (2014), no se centra només en la visió de l'infant i del seu procés d'aprenentatge en solitari, sinó que també fa reflexionar sobre la importància de la interacció entre infants de diferents edats. Per això, la majoria d'escoles que treballen per ambients de lliure circulació han optat per distribuir els alumnes en comunitats o microcomunitats d'aprenentatge, és a dir, conviuen alumnes de diferents edats en els diferents espais.

Són escoles que trenquen l'agrupació dels alumnes en funció del seu any de naixement, promouen un aprenentatge entre iguals i un respecte profund pel procés maduratiu i ritme d'aprenentatge de cada alumne i una convivència rica d'interedats.

La relació que estableixen els alumnes a través d'aquest model d'organització és molt enriquidora, ja que entre tots aprenen. Els més grans ajuden als més petits, i els petits aprenen dels grans, això permet que tots estiguin disposats a aprendre dels companys, sense tenir en compte la diferència d'edat.

CAPÍTOL III: EN L'ACTUALITAT

Avui dia, es parla molt de com realitzar aquest mètode en les escoles, en aquest capítol es mostrarà la visió de dues pedagogues novelles, i algunes de les escoles actuals a Catalunya que treballen amb aquesta metodologia, com han reorganitzat el centre i com porten a terme la pedagogia dels ambients.

Per a Duarte (2003), conceptualitzar els ambients educatius des de la interdisciplinarietat enriqueix, obre possibilitats captivadores d'estudi, aporta noves unitats d'anàlisi i ofereix un marc conceptual amb el qual comprendre millor el fenomen educatiu i poder intervenir amb major pertinença.

És un fet que en l'època contemporània l'escola ha perdut presència en la formació i socialització dels joves i cohabita amb altres comunitats. Duarte aconsella que l'escola faci una transformació amb noves modalitats i estratègies, sobretot amb un sentit social. Avui dia, l'educació està descentralitzada, les pràctiques i les modalitats han traspassat fronteres per expandir-se a altres ambients, com la ciutat i les noves tecnologies, ara el mestre no té el reforç permanent del llibre, sinó que se centra en la cooperació i en la iniciativa dels alumnes.

Existeix un canvi en el paper de l'educador/a i Duarte ho explica de la següent manera: ja no és l'única font d'informació i es converteix en un actiu participant de la comunitat d'aprenentatge, funciona com a model, realitza preguntes desafiantes i afavoreix l'autoconducció dels seus aprenentatges.

Duarte utilitza el terme "permeable" per parlar del nou concepte d'escola que ofereixen els ambients educatius, per ella treballar amb aquesta pedagogia implica una modificació completa tant del medi físic, dels recursos i materials, com del projecte educatiu, sobretot es tracta de canviar la interacció dels seus components per tal que l'escola sigui un sistema obert, flexible, dinàmic i que faciliti l'articulació dels integrants de la comunitat educativa.

En resum en l'actualitat cal oferir un ambient que possibiliti la comunicació i l'agrupament amb les persones, donar lloc a materials i activitats que estimulin la curiositat, la capacitat creadora i el diàleg, on es permeti l'expressió lliure d'idees, interessos, necessitats i estats d'ànim de tots, sense cap excepció, en una relació ecològica amb la cultura i la societat en general.

A la introducció d'aquest treball, hem pogut veure diferents formes de definir ambients d'aprenentatge, una d'elles de l'autora Yenny Otálora, aquesta mateixa ens recorda que els elements fonamentals en els espais d'aprenentatge són l'agent educatiu i els aprenents.

El desenvolupament infantil consisteix en un procés de reorganització i transformació permanent de diferents competències, per tant requereix espais exigents que revelin els reptes del món real (Otálora,2010). Per aquesta raó un espai educatiu significatiu és aquell que promou l'actuació dels infants en el món i l'autonomia sobre els seus processos d'aprenentatge. Per dissenyar o enriquir aquests espais educatius significatius, l'autora redacta cinc criteris:

- Estructurat: al voltant d'objectius principals i metes específiques.
- Intensiu: que exigeixi la resolució de conflictes relacionats amb les metes.
- Extensiu: que permeti manipular la complexitat de les metes en el temps.
- Interactiu: que afavoreixi contextos complexos.
- Generatiu: que exigeixi l'ús de diverses competències.

Escoles que ho fan realitat

A l'**Escola A** treballen mitjançant diferents metodologies globalitzadores i innovadores, una de les quals són els ambients d'aprenentatge. La Maria Antònia Matamalas, ens explica com és possible en el seu article de la revista Guix. Els ambients que utilitzen avui dia parteixen d'una anàlisi molt acurada sobre les necessitats dels infants de cada etapa i basades en la piràmide de Maslow. A partir d'aquí van fer una selecció de les necessitats i van decidir que hi hauria en cada ambient. Els ambients de l'escola parteixen de les necessitats dels mestres, i la seva prioritat és que cobreixin tots els continguts del currículum. Per això estan basats en les diferents àrees i els organitzen en microespais on es treballa cada bloc de continguts.

La directora explica la necessitat d'una línia col·lectiva de centre, ja que, això permet que puguin tenir espais en comú en les diferents etapes.

El temps en els ambients no està dirigit per la persona adulta, tot i que aquesta haurà fet una feina prèvia d'elaboració de propostes, materials, activitats, racons, espais i reptes estructurats. A l'etapa d'infantil i primària l'alumne decideix en quin ambient vol anar, quin temps hi vol dedicar, amb qui vol estar i com s'organitzarà. L'infant és de veres el protagonista del seu temps. Aquesta presa de decisions connecta les criatures amb les seves necessitats i els seus interessos. Es tracta d'aquesta manera perquè el que volen és esperar i donar temps a l'infant perquè pugui descobrir les diferents situacions d'aprenentatge en el moment adequat, perquè ell ho decideix, ell ho tria i ell ara està motivat de veres per aprendre-ho.

En aquesta lliure circulació els alumnes es barregen amb infants de diferents edats, són ells els que decideixen amb qui company volen estar, i per quina ocasió és millor està amb els grans o amb els petits.

Els materials que ha escollit el centre per fer aquesta renovació són tots manipulatiu, basant-se en les pedagogies de Montessori, Waldorf i Reggio Emilia.

El paper de l'educador/a es basa a preparar els ambients, organitzar el temps i l'espai per l'aprenentatge autònom de l'infant, guiar les intervencions, acompanyar els interessos dels infants per descobrir i investigar més enllà i a partir d'aquí fer les modificacions necessàries. Aquestes modificacions són possibles gràcies a l'observació directa del professorat i una atenció més individualitzada. Les observacions les registren en una taula amb els aspectes positius i negatius de cada ambient, després l'equip es reuneix i ho fica en comú, també fan constar l'opinió dels infants. Així cada ambient s'anirà modificant gràcies a les aportacions dels mestres i dels mateixos alumnes.

Il·lustració 1 Ambients col·lectius des d'educació infantil fins a primària.

Un altre exemple d'escola reinventada, és l'**Escola B**, el disseny dels seus espais és coherent amb la metodologia del centre. S'han suprimit els envans, les aules i els passadissos per aconseguir un espai més ampli i diàfan, que permeti l'adaptació a les diferents necessitats i activitats que es van succeint al llarg del dia. A les aules d'Educació Infantil es plantegen cotutories i els espais són de tot el nivell, és a dir, es dirigeixen als racons de manera lliure i amb nens més grans o més petits que ells i elles. Aquesta organització dels elements els permet deixar espais lliures i posen de manifesta l'amplitud dels espais i afavoreixen el pas de la llum.

Il·lustració 2 Espais escola B. Departament d'Educació.

A les **escoles C**, les disposicions de l'espai fa que l'alumne hi tingui un paper actiu i n'esdevé protagonista. En aquest model d'espais, el mestre deixa de ser l'única veu i s'acosta a dialogar i acompanyar l'alumnat que habita els diferents ambients.

Els espais són comuns, oberts i flexibles, per tant, poden acollir tota mena de propostes educatives. Els elements són multifuncionals, i permeten diferents organitzacions i agrupacions d'estudiants, segons el tipus d'activitat prevista.

En les següents imatges es pot observar com és el tractament del color i l'efecte visual que se'n deriva. El color és un dels elements a destacar dels dos ambients de treball: gammes cromàtiques complementàries en una i gammes afins en blaus i colors naturals en l'altra ajuden a crear una bona combinació de tonalitat cromàtica que acaba afavorint el benestar de les persones que habiten aquests espais.

Il·lustració 3 Escola C Àrees Infantils Municipals. Departament d'Educació.

Cal ressaltar la cura en la disposició dels objectes, tot creant punts d'interès i consulta, i deixant lliures altres espais. Aquestes Àrees Infantils tenen molta diversitat de material a l'abast dels alumnes. L'ordenació del material ajuda a crear espais de treball específic: de joc, de creació plàstica, de lectura...

Il·lustració 4 Escola C Àrees Infantils Municipals. Departament d'Educació.

L'escola D de Tarragona segueix amb aquesta línia pedagògica, diferencia nou espais, que són: joc simbòlic, fer i desfer, científic, caixes i roba, artístic, comunicació, matemàtic, moviment i bosc. Els infants es poden moure lliurement per tots els seus espais, i són els encarregats de fraccionar el seu temps en cada espai, autònomament van d'un lloc a un altre i sempre tenen l'acompanyament d'un mestre o mestra. En alguns dels ambients l'entrada queda restringida quan arriba a la seva màxima

Il·lustració 5 Espai de caixes i robes

capacitat, els infants ho saben perquè hi ha un nombre específic de bates a la porta de la classe, o perquè la porta està tancada.

Il·lustració 6 Espai del bosc

Cada ambient canvia la seva proposta quan les observacions dels docents comencen a ser negatives respecte a l'espai, és a dir quan els infants no fan cas a un material, quan els alumnes proposen un joc que no està en l'ambient i ells/es ho necessiten per crear el seu propi ambient.

L'avaluació es fa a través d'una graella, cada mestre o mestra avalua cada ambient i cada infant que passa pel seu ambient, així les avaluacions són les més objectives possibles i fent referència als diferents objectius de cada ambient.

Actualment l'escola està treballant per capses d'aprenentatge, ja que no vam considerar oportú trencar els grups bombolla. Per no deixar la lliure circulació enrere han optat per fer un grup de tutoria mixt en edats, és a dir 10 nens/es de 4/5 anys amb 10 nens i nenes de 5/6 anys. Així creen una aula amb diferents nivells.

A l'escola **E de Reus** el passadís d'Educació Infantil és un ambient que s'organitza en diferents espais i aquests, a la vegada, en diferents microespais, de manera que responen a les necessitats que els nens tenen per a poder créixer en el sentit més ampli de la paraula.

Els espais que hi ha actualment són: el cos, joc simbòlic, sensorial, fer i desfer, natura, comunicació, art, i aula de contes i música.

Il·lustració 7: Espai art i espai fer i desfer

Hi ha espais de construcció – destrucció, espais més tranquils, espais per investigar, espais de trobada, espais de representació, d’expressió de diferents llenguatges amb materials que generen múltiples formes d’acció i pensament. Materials concrets, però que són suficientment “oberts” i d’altres que són més concrets.

Disposar les aules de manera que els infants puguin fer diferents coses en un mateix temps, brinda moltíssimes oportunitats, imprescindibles dins el context educatiu; com autonomia en l’aprenentatge, capacitat de decisió, aprenentatge per interacció, enriquiment mutu, respecte dels interessos i de les necessitats de l’infant per a poder créixer. El paper de l’adult en aquest cas seria d’acompanyant.

A l’**escola F** s’entenen els ambients com l’espai classe que ofereix propostes pensades per experimentar, descobrir i despertar l’interès dels infants, a través de diferents materials i en diferents formats. Els ambients estan dividits per microespais que proposen diferents propostes/activitats per tal de construir l’aprenentatge.

S’entén la totalitat de l’escola com un entorn educatiu, per això les propostes també es poden trobar als espais exteriors de l’escola, fent que cada ambient interior tingui continuïtat també a l’exterior.

L’organització escolar es porta a terme a través de la gestió del temps autònom i del temps de grup dels infants. Per això l’escola dóna forma a estones de lliure circulació durant les quals les nenes i els nens poden triar quines propostes (analítiques, sensorials, artístiques, simbòliques) s’ajusten als seus interessos i altres estones per a compartir amb el grup o fent propostes més tancades.

Il·lustració 8 Crescendo: Ambient Musical

Il·lustració 9 La Nau: Ambient Sensorial

Parteixen d’allò que els infants saben, recolzant i oferint contextos, dinàmiques i materials en suports diversos, enriquidors i significatius. Per tal també d’acompanyar l’alumnat al fet que relacioni conceptes i estableixi estructures.

Als ambients tenen en compte:

- Contextos vius i flexibles que s'apropin a la realitat de l'infant o a la realitat d'allò que es vol presentar.
- Dinàmiques obertes que permetin i afavoreixin el treball individual, en grup i iniciar el camí cap al treball cooperatiu.
- Materials diversos, siguin visuals, sensorials o suports en paper i que ofereixin la informació a la manera d'aprendre de cada infant.

Els ambients de tres i quatre anys presenten un escenari concret, però no especialitzen els continguts, sinó que a cadascun d'ells hi trobes una globalització dels aprenentatges perquè tothom que formi part d'aquest trobi la manera que necessita per aprendre.

Il·lustració 10 La Lluerna: Ambient de llum i art

Il·lustració 11 El Refugi: Ambient sensorial i de natura

Durant el curs 2010/11, a l'**escola G**, van reflexionar sobre el que consideraven important per tal d'engegar una etapa d'Educació Infantil coherent i de qualitat, consensuada per totes les persones implicades al cicle d'Educació Infantil.

Va ser llavors el punt de partida per reflexionar al voltant dels tres eixos fonamentals a l'educació:

- **Concepte d'infant:** és una persona capaç, ple d'emocions, sentiments, experiències, espontaneïtat, curiositat i amb moltes ganes d'aprendre; el qual sap expressar-se en múltiples llenguatges. L'infant és un ésser social que interactua amb els companys/es, els adults i amb l'entorn proper. Aquesta interacció és una font de creixement i enriquiment mutu.
- **Concepte de família:** és el primer agent socialitzador amb qui es troba l'infant. Cada família té uns valors, costums i tradicions diverses que enriqueixen l'escola.

Sempre tracten amb molt de respecte a les famílies, amb les quals intenten aconseguir relació i complicitat en els diferents processos d'aprenentatge dels seus fills/es. L'escola està oberta a acollir-les i escoltar-les, ja que tots tenen el mateix objectiu: la felicitat de l'infant i el seu creixement harmònic.

- Paper de l'educador/a: ha de ser una persona il·lusionada i compromesa amb el projecte, amb ganes i neguits d'avançar. És un o una acompanyant en el procés de creixement (físic, emocional...) dels infants i ha de saber deixar-los anar de la mà en el moment que calgui, és una guia que no dóna respostes, sinó que provoca preguntes. Ha de ser capaç d'oferir recursos als infants per organitzar l'espai i gestionar el temps, provocar situacions que afavoreixin l'aprenentatge significatiu i ajudin a resoldre conflictes.

Després de reflexionar i reescriure aquests tres conceptes van decidir fer el canvi metodològic i organitzatiu, i van integrar els ambients d'aprenentatge. A l'escola els fan funcionar de la següent manera: dues tardes a la setmana (dilluns i dimecres), els nens i nenes d'educació infantil van a fer ambients. Ells i elles són els qui trien on volen anar el mateix dia al matí. A cada classe hi ha una graella amb els símbols dels ambients i posen la seva fotografia (P3) o el seu nom (P4 i P5). Quan arriben a la tarda, es penjen la medalla corresponent i van a l'aula on els toca anar, cadascuna d'elles identificada amb un distintiu a la porta. Els infants durant tot el curs passen per cada ambient i s'estan en cada un d'ells tres sessions. Després canvien d'ambient. A cada ambient hi ha entre 13/14 infants, així que la ràtio és més baixa i els poden atendre d'una manera més individualitzada.

Els ambients d'aprenentatge són 11; geometria (aula de P3), sensorial (aula de P4), botiga i restaurant (aules de P5), la llum i fosc (aula de psicomotricitat), teatral (aula de petits grups) el de l'aigua (pati) Art (l'aula de petits grups), ioga (biblioteca), el creatiu (vestíbul de l'escola) d'exterior (pati interior de P5) i psicomotricitat/dansa (aula de P4).

Il·lustració 7 Ambient de ioga

Il·lustració 13 Ambient sensorial

La dinàmica dels ambients és sempre la mateixa:

- En entrar a l'ambient es farà una petita conversa en rotllana per parlar sobre quines són les consignes que cal seguir, allò a què pensen jugar, quins rols es desenvolupen en aquell ambient...
- Joc més lliure per part dels infants on la mestra farà de guia i de suggeridora de propostes. Recolliran quan soni la “campaneta màgica”.
- Per finalitzar, es tornarà a fer una conversa per explicar les seves opinions, preferències, allò que els hi ha cridat l'atenció...i fins i tot plasmar en un dibuix allò que han creat, sentit o fet.

A l'escuela **H** creen entorns que permetin viure, crear, actuar, expressar...de manera respectuosa, autònoma, i que proporcionin a tots els infants expectatives d'èxit. A més a més, vetllen per disposar els espais escolars, tant interiors com exteriors, d'una manera acollidora, agradable i cuidada des d'un punt de vista estètic. Aquesta visió de l'espai escolar es desprèn també de la concepció del currículum per competències. La incorporació de l'aprenentatge per competències fa que a les escoles es plantegin canvis metodològics i organitzatius.

Les aules d'educació infantil fa anys que tenen aquesta mirada estètica al servei de l'aprenentatge, i recentment s'han transformat les aules de primària. Cada una de les aules de l'escuela està ambientada amb una temàtica, relacionada amb el taller que s'hi duu a terme: aula d'art, aula de ciències, aula de música...

*Il·lustració 14 Ambient P3
construccions, moviment i
joc simbòlic*

*Il·lustració 15 Ambient P5
literària, ciències i manualitats*

*Il·lustració 16 Ambient P4
experiments, art i llum*

A l'escola I de Tarragona un dels projectes més destacats són els ambients d'aprenentatge, estan organitzats en tres ambients, petits, mitjans i grans, són espais pràctics i globalitzats, amb mobiliari dinàmic i el material a l'abast dels alumnes.

Les activitats que es fan dins d'aquests ambients d'aprenentatge són vivencials, experimentals, manipulatives i significatives, treballen en grup, ja que, consideren que s'aprèn més i millor, tant dins de l'aula com amb altres nivells. Els alumnes treballen en funció de les seves necessitats, dels seus interessos i de les seves motivacions, preferiblement en grups reduïts.

Per als més petits hi ha l'ambient atelier, el creativity, cuques de llum, imagioficis i natura. Pels mitjans s'ofereix l'ambient inglehmann, floquet de neu i lumiere. Finalment els grans disposen de l'ambient alexandria, genius i argonautes.

Aquest curs escolar no han pogut realitzar ambients de lliure circulació. Però amb imaginació i dedicació han traslladat els ambients a les aules: han elaborat capses d'aprenentatge a totes les comunitats, des de P3 fins a 6è. Els infants són creadors dels seus coneixements, amb llibertat d'elecció i exploració autònoma.

Il·lustració 17 Ambient Creativity

Il·lustració 18 Capses d'aprenentatge, educació infantil.

L'escola **J**, té com a objectiu desenvolupar en els infants l'esperit crític i les competències per a la vida. Aquelles que els han de facilitar les eines per viure en un món globalitzat i complex i que els han de permetre ser competents per adaptar-se i interactuar en un món canviant a escala social, ambiental i tecnològic. Per aconseguir tal objectiu, ho fan a través dels ambients d'aprenentatge, que estan organitzats en tres comunitats:

- **Petits:** amb infants de 3, 4 i 5 anys. Cada dia el joc i la manipulació els condueix a anar descobrint com són i els permet establir vincles amb el seu entorn. El paper de la mestra o el mestre en aquests ambients és bàsicament d'acompanyament en el joc de l'infant, i d'observació de les seves necessitats. La presència de la mestra/e dona seguretat i per això pot ajudar-lo en el desenvolupament d'experiències sensorials, d'experimentació, de creació, de recerca, etc., en què la clau és la pregunta i no la resposta. Pregunta que serveix per despertar la curiositat i les ganes de conèixer. Els mestres sempre se situen en un segon pla, però proper al nen/a, donant temps o estimulant segons sigui necessari per respectar el procés de cada alumne.
- **Mitjans:** amb alumnes de 1r, 2n i 3r, aprenen a ser i a compartir, a establir relacions importants amb els seus coetanis i els adults, a posar-se reptes nous a descobrir com és el món que els envolta i trobar respostes als dubtes i incerteses que els planteja la vida.
- **Grans:** amb nenes i nens de 4rt, 5è i 6è, gaudeixen de ser com són i es proposen reptes de millora, esdevenen crítics per investigar com és el seu entorn i poder actuar sobre ell amb la finalitat de fer un món més just i millor.

Els infants viuen l'escola i treballen en grups heterogenis d'edat, això permet adaptar els ritmes escolars als seus ritmes personals, respectar els seus processos interns, potenciar l'aprenentatge entre iguals, fomentar les zones de desenvolupament proper, fer d'experts amb els propis companys ajudant-los a integrar processos o aprenentatges, integrar diferents rols al llarg de cada comunitat (petit, mitjà, gran)...

Els ambients són espais preparats pels adults, amb materials estructurats i pensats per satisfer les necessitats autèntiques dels infants. Cada ambient disposa d'una sèrie de propostes que ajuden a posar reptes nous als infants. Aquests ambients donen resposta a les necessitats d'expressió, de creació, de recerca, de descoberta, d'investigació dels infants (simbolitzar, construir, llegir, escriure, explorar, crear, indagar, pensar,

experimentar, col·laborar, formular hipòtesis, descobrir, compartir ...) La incorporació als ambients és progressiva i coincideix amb l'arribada a l'escola, moment distès en què aconseguen crear un clima de confiança i de seguretat que permet que els nens iniciïn les seves tasques diàries respectant el seu propi ritme intern.

Els ambients que tenen són:

- A petits: Joc simbòlic, Construccions, Natura, Llum i ombres, Fer i desfer, Art, Comunicació i espai de Sensacions.
- A mitjans: Atles, Cronos, Tretzevents, Batecs, Pitàgores, Gaudim i Landart
- A grans: Bios, Cosmos, Temps Moderns, Babel, Creamat, Disseny i Taller

Il·lustració 19 Ambient Natura: la caseta del bosc

Il·lustració 20 Ambient fer i desfer

Els ambients a l'**escola K** són diferents espais d'aprenentatge on els infants participen d'una manera activa, creativa i lliure. L'escola està dividida en tres grups, petits, mitjans i grans.

Els petits treballen per espais d'aprenentatge, ja que en els ambients l'infant desenvolupa les diferents competències, habilitats i capacitats pròpies de cada edat essent el protagonista i constructor del seu propi aprenentatge. L'infant es relaciona i es comunica amb companys de diferents edats, a partir de diferents propostes construïdes per l'equip de mestres i reconstruïdes per ells mateixos. Els mestres l'acompanyen perquè actuï, observi, imagini, s'emocioni, inventi, experimenti, construeixi, comparteixi, relacioni i interactuï amb la resta de companys, donant resposta als diferents interessos i necessitats. Es respecta la diversitat i els diferents ritmes d'aprenentatge.

A cada ambient s'ofereixen un ventall de propostes d'aprenentatge amb diferents materials potenciant una diversitat de respostes i d'accions per part de l'infant. Aquest hi accedeix de manera lliure i autònoma.

Els ambients a l'escola són els següents:

- Experimentem
- Ens emocionem
- Juguem
- Som artistes
- Ara som (en anglès)
- Pensem
- Ens comuniquem
- Fem i desfem

Il·lustració 21 Experimentem i fem i desfem

Il·lustració 22 Passadís

Il·lustració 23 Comunitat dels petits

Els espais d'aprenentatge de l'escola L estan pensats per a donar resposta a aquells jocs i a aquelles recerques pròpies dels infants de cada edat. A cada microespai hi ha materials, estris, i elements provocadors que suggereixen múltiples possibilitats d'acció. Són propostes obertes que permeten el procés creatiu i autònom dels infants.

L'ordre als espais afavoreix l'autonomia dels infants. El disseny d'aquests implica recollir les necessitats dels infants de cada grup d'edat, i per pensar no només els materials sinó alhora la forma de presentar-los de manera harmònica per despertar en els alumnes l'acció

i la recerca. En aquest centre es preveuen també espais on els infants puguin deixar les produccions que encara estiguin en construcció o aquelles que ja han acabat i que, exposades, poden servir d'inspiració per als altres infants. L'espai es concep com un hàbitat comunitari que es va transformant per les accions de les persones que hi

Il·lustració 24 Acompanyament de les mestres a educació infantil

Il·lustració 25 Material i aula de primària

habiten. En la presa de decisions sobre els espais emergeixen idees relacionades amb l'ètica, el compromís i els models educatius.

En aquesta escola es fa una tria curiosa dels materials que es posen a l'abast dels infants.

La varietat i la quantitat d'aquests materials es compagina amb la tria d'objectes rics sensorialment perquè siguin estimulants. Aquesta tria pretén aconseguir que els materials siguin diversos, oberts i poc estructurats amb la finalitat d'oferir als alumnes un ampli ventall de possibilitats per estimular-los i fer-los créixer.

Així els alumnes treballaran amb materials que aniran dels més concrets als poc concrets i específics que comportaran en l'alumnat graus més alts d'abstracció.

El model educatiu de l'**escola M** recau en el treball per tallers i espais, que són propostes metodològiques obertes que promouen la descoberta de les pròpies habilitats i talents dels infants i permet que els alumnes puguin triar i realitzar de manera simultània diferents activitats de tipus cognitiu, manipulatiu i simbòlic d'acord amb els seus interessos.

Tots aquests espais d'aprenentatge són per a grups reduïts i internivells, és a dir són espais on alumnes de diferents cursos cooperen i comparteixen l'aprenentatge.

Aquesta manera de treballar implica una metodologia a partir de l'acció, creativa i flexible, en què l'alumnat aprèn a desenvolupar les seves capacitats, explorant nous interessos i fortaleces.

A l'etapa d'educació infantil s'organitzen per espais d'aprenentatge internivells de lliure circulació on els infants poden experimentar amb tallers tan variats com el de llum i colors, llenguatges, experimentació, cuina, joc simbòlic o programació, entre molts d'altres.

Durant aquestes estones els alumnes hauran de posar en pràctica nombroses competències i habilitats vinculades a l'espai que ocupen dedicant temps a la conversa sobre la presa de consciència d'allò que han après, extraient les habilitats i valors posats en pràctica, en el treball derivat de les experiències d'aprenentatges dels diferents cistells seleccionades.

3. MARC METODOLÒGIC

Actualment, vivim en un món que es basa en la investigació, ara més que mai els infants estan en contacte amb aquesta investigació perquè tothom parla sobre com sortirem de la crisi sanitària amb la qual estem cohabitant, els avenços que s'estan fent, són gràcies a la investigació dels científics. Aquesta realitat l'hem de transportar al món de l'educació, perquè també canvia, i també sorgeixen problemes nous encara que la societat no s'adoni. Si als actuals alumnes els hi estem transmetent la necessitat d'investigar per aconseguir una vida millor, és lògic que a les escoles eduquem en aquest mètode.

Les escoles necessiten una metodologia, on la investigació del nen o nena sigui el punt de partida, és a dir que es mogui pels seus interessos i reconegui els seus límits. Avui dia hi ha més d'una pedagogia que fa això possible, però per arribar a aconseguir-ho és el centre escolar qui ha de canviar la visió i fer els canvis oportuns per aconseguir una digna inclusió, autonomia, i motivació de l'alumnat.

3.1. Punt de partida

El treball parteix de la curiositat i la investigació sobre la metodologia dels espais d'aprenentatge, per tant el punt de partida són les transformacions dels espais i com han de ser els espais per poder treballar mitjançant la pedagogia dels ambients d'aprenentatge, incloent-hi, materials, aspectes estètics, formació del professorat i tot el necessari per portar al centre un canvi en el seu projecte. Per altra banda, els aspectes positius i negatius d'aquesta transformació i com canvia al centre educatiu la pedagogia emprada. Finalment, gràcies a les enquestes podrem informar-nos de l'opinió dels mestres sobre aquesta metodologia i els canvis pertinents.

3.2. Objectius

L'objectiu general d'aquest treball és **conèixer la metodologia dels ambients d'aprenentatge**. Així poder investigar el seu funcionament, la seva organització i l'opinió dels professionals que actualment les implementen a les seves aules.

Objectius específics:

- Identificar a través d'observacions i enquestes els avantatges i els inconvenients.
- Comparar la informació recollida a través dels qüestionaris amb la teoria dels ambients d'aprenentatge.
- Estudiar les transformacions físiques i materials per aconseguir l'ambient perfecte.

3.3. Disseny de la recerca

La investigació científica aporta noves eines i orientacions que permeten la millora d'un nou procés d'ensenyament-aprenentatge. Tejada (2013) afirma: "En el canvi de cultura docent, el professorat requereix millorar la seva pràctica, la seva metodologia de treball; basar-se en la reflexió des de la seva pràctica fins a l'anàlisi crítica dels seus processos de planificació i avaluació d'aprenentatges de l'alumne". Per tant, analitza la nostra pràctica, com els resultats obtinguts amb aquesta durant la docència és important per arribar a un canvi, hem de ser autocrítics per poder millorar els resultats i les experiències viscudes als centres.

La planificació d'aquesta investigació comença al curs 2019/2020, amb les pràctiques realitzades a una escola que treballa per ambients d'aprenentatge, la tutora de l'escola em va fer plantejar aquesta investigació, amb aquesta observació directa i els canvis continus d'informació amb els mestres comença el treball de camp. Al curs actual l'observació ha sigut indirecta, ja que a causa de la COVID-19, i no ser una practicant actual a l'escola, no s'ha pogut realitzar de manera presencial. Una vegada realitzat el marc teòric, i conèixer l'origen d'aquesta pedagogia, es procedeix a fer la segona part, el treball de camp, les enquestes, per saber l'opinió del professorat que treballa amb aquesta metodologia.

3.4. Metodologia

Aquest estudi és una recerca de tipus exploratori, ja que té la finalitat de conèixer la percepció que tenen els mestres d'educació infantil, primària o en algun cas d'altres nivells quant a la incorporació d'una nova metodologia a l'escola. Quant a les dades,

l'anàlisi que s'ha efectuat és quantitativa, però també hi ha una part qualitativa en el cas de les observacions. Per tant, estem parlant d'una investigació de mètode mixt, aquesta classe de recerca es basa a conèixer i qüestionar la realitat per posteriorment analitzar-la.

3.5. Mostra

En aquest estudi participen les escoles mencionades anteriorment en el capítol III d'aquest treball, és a dir 12 centres educatius d'arreu del territori català que treballen amb la metodologia dels ambients d'aprenentatge. El total de docents que voluntàriament han volgut col·laborar són vint. De cada escola han col·laborat els docents d'educació infantil i primària sempre i que estiguin realitzant la seva pràctica educativa amb la pedagogia d'ambients. Les escoles poden tenir qualsevol titularitat, ja que, el que més ens interessa és l'opinió sobre aquesta metodologia, quins canvis van o han de realitzar i els aspectes positius i negatius sobre aquesta.

3.6. Instruments

Per poder donar resposta als objectius de la recerca es va creure convenient l'ús d'un qüestionari pels docents i la realització d'observacions directes de l'espai. D'una banda, el qüestionari es va realitzar mitjançant el Formulari de Google Drive, es va elaborar expressament per l'estudi i és un tipus de qüestionari adaptat als professionals a qui anava adreçat. A la capçalera del qüestionari es va incloure una presentació de la investigació de l'estudi, el motiu i els objectius de la recerca, i s'agraïa d'antuvi la seva participació. A continuació, es plantejaven 20 preguntes als professionals, algunes de resposta oberta i altres, de resposta tancada.

D'altra banda les observacions, el segon instrument de la recerca, aquestes consistien en el paper de l'educador/a, l'organització de l'espai, la tipologia d'activitats, i l'organització entre els diferents agents educatius, registrant la informació en un diari de camp.

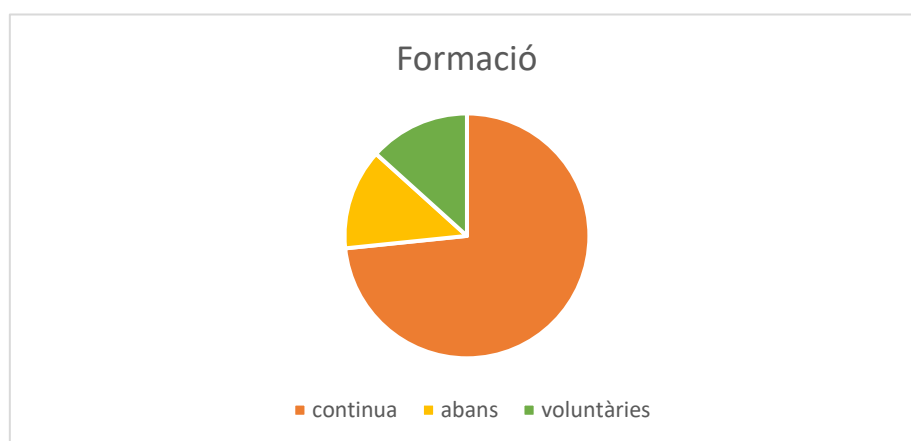
3.7. Resultats

A continuació, es desglossa la informació dels resultats obtinguts, a través de les enquestes, per tal de poder donar valor als objectius.

Pel que fa a la titulació dels mestres que hi han respost l'enquesta la majoria exerceixen l'educació infantil, només en un cas a l'educació primària, i un d'altre als dos nivells. El 80% dels professionals treballen a una escola pública, i un 20% a l'escola concertada.

En referència al canvi de metodologia en el centre, 9 de cada 10 enquestats el consideren un canvi molt positiu, i 1 de cada 10 bastant, per tant les respostes a aquest canvi metodològic entre el professorat és molt positiva.

Considerem que la formació del professorat per introduir aquesta nova metodologia en les escoles és molt important, els resultats ens diuen, que un 73,3% dels enquestats van realitzar formacions abans de començar el projecte i encara s'estan formant, un 13,3% va formar-se abans de començar amb la nova metodologia i un 13,3% indica que són voluntàries i el centre no les proporciona.

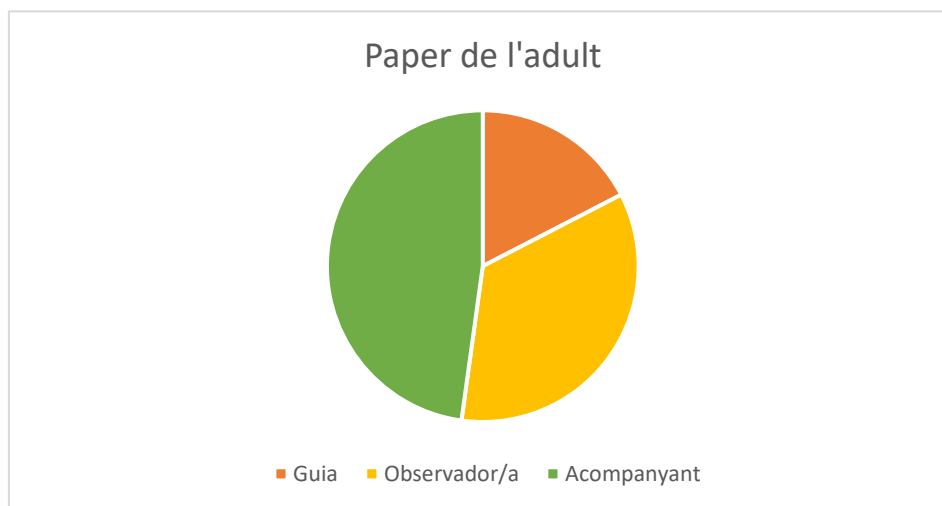

Gràfic: 1 Es realitzen o va realitzar formacions sobre aquesta metodologia?

A l'apartat del paper dels mestres, 8 de cada 10 dels enquestats afirmen que la seva funció ha evolucionat, els dos restants hi han respost que no ha evolucionat. Les persones que van respondre que sí a aquesta pregunta ho justifiquen de la següent manera:

- “Canvi de mirada cap als infants i els materials”
- “El paper del mestre ha anat canviant (intervenció, silenci, propostes...) i els materials també. Els ambients estan en contínua revisió. De fet, quan veiem que no funciona bé, observem i ens preguntem per què? I si cal el canviem.”
- “En la mirada cap a la canalla, tenint en compte els diferents moments evolutius, oferint propostes perquè tothom pugui avançar. La mestra acompanya l'infant en el seu procés evolutiu, però deixa que ell descobreixi, triï, decideixi i sigui protagonista del seu propi aprenentatge i de la seva evolució.”
- “La nostra feina és evolució constant, l'experiència, la formació i la voluntat de millorar són importants.”
- “Amb aquesta metodologia el paper de la mestra consisteix a proposar i acompanyar més que ser una transmissora de coneixements.”

La principal funció de l'adult l'he dividit en tres adjectius, tenint en compte que els enquestats podien marcar totes les caselles, quasi la meitat dels docents consideren que la principal funció és d'acompanyament, (oferir a cada infant aquelles propostes que suposin un repte i un èxit per a ells/es) seguida d'observador/a, i per últim la funció de guia (orientar a l'infant a la presa de decisions).

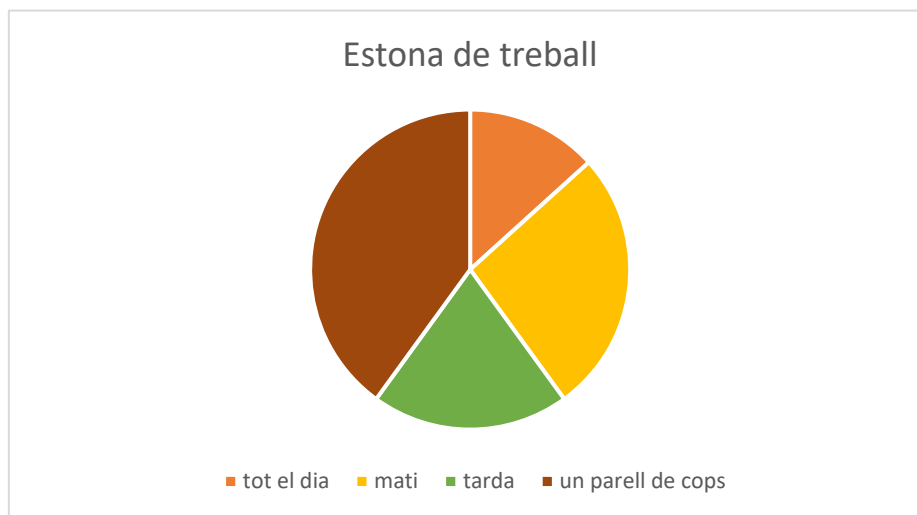
Gràfic: 2 Quin és el paper principal de l'adult?

Una de les funcions del docent, és preparar el material que utilitzaran els alumnes a les classes, com que en aquesta metodologia, el material i la didàctica de les activitats canvia, he preguntat als professors/es sobre el temps invertit en aquest procés, tots els enquestats menys una persona hi ha respost que el temps de treball augmenta, en comparació a les altres metodologies que utilitzaven abans, en haver de preparar els ambients d'aprenentatge.

Un dels objectius dels ambients d'aprenentatge és la inclusió dels alumnes en els centres educatius, el 100% dels docents, afirma que amb aquesta metodologia facilita i ens ajuda a la inclusió donat que millora la resposta educativa més personalitzada, diversificada i flexible.

Pensant en l'atenció que els mestres i les mestres donen a l'infant un 93,3% afirmen que ofereixen una atenció més individualitzada amb aquesta metodologia, un 6,7% opina el contrari, que no s'ofereix una atenció més individualitzada.

La inclusió d'aquesta metodologia als centres, no comporta deixar enrere altres metodologies, per això cada centre s'organitza d'una manera diferent. Un 40% dels enquestats treballen a través dels ambients d'aprenentatge un parell de cops a la setmana, un 26,7% treballa cada matí amb aquesta metodologia, un 20% ho fa a la tarda, i un 13,3% durant tot el dia utilitzen ambients d'aprenentatge.

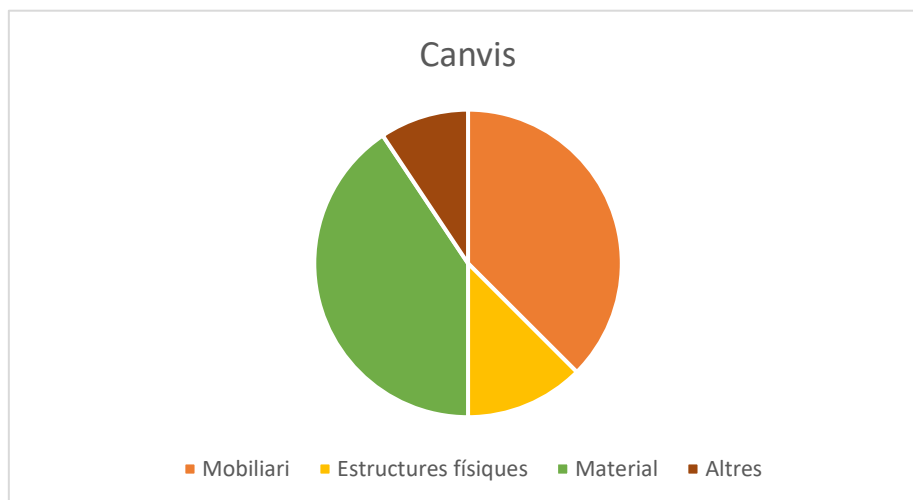
Gràfic: 3 Quanta estona treballa el teu centre per ambients d'aprenentatge?

Com hem dit, normalment les escoles no treballen tot el dia amb aquesta metodologia, els docents han explicat quines són les metodologies que acompanyen als ambients d'aprenentatge en els seus centres.

- “A banda es fan tallers d'escriptura, activitats concretes de l'àmbit matemàtic, d'animació a la lectura, de participació de les famílies, hort, etc.”
- “Matemàtica manipulativa, projectes, racons...”
- “Propostes d'aprenentatge de llenguatge verbal i matemàtic (al matí).”
- “Racons de lliure circulació i projectes.”
- “Tallers, racons, projectes.”

Com s'ha pogut llegir en aquest treball, els centres que treballen amb aquesta metodologia haurien de tenir uns atributs específics de l'espai, per poder proporcionar el màxim d'aprenentatge als infants, per això tot espai és generador d'aprenentatge. Un 80% dels docents, diuen que el seu centre proporciona tots els atributs, el 10% restant, només alguns, és a dir que no tenen tots els atributs de la llista.

Pel que fa als canvis que va necessitar l'escola per poder tirar endavant amb aquest projecte, es basa un 41% en material, un 37% en mobiliari, un 13% en estructures físiques, és a dir construcció nova, i un 9% altres canvis que els professionals van concebre oportuns.

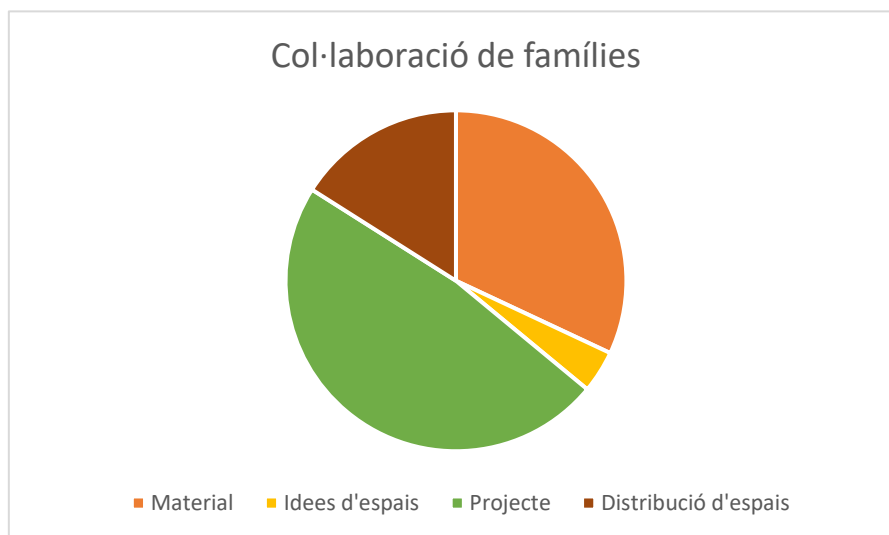
Gràfic: 4 Quins canvis va necessitar el teu centre?

Seguint amb la visió de fer canvis a l'escola, preguntem als docents quines transformacions avui dia creuen que són necessàries al seu centre.

- “Materials, mobiliari i espai físic.”
- “Continuar amb la formació dels mestres.”
- “Canvi de materials i distribució d'espais.”
- “Continuem posant en pràctica el que hem après. Estem millorant els informes a les famílies perquè s'adeqüin a la nova metodologia.”
- “Ens falten algunes estructures per acabar de condicionar espais... Els materials els anem millorant, variant i ampliant cada curs.”
- “Reduir la ràtio, més recursos materials, més recursos humans.”
- “Pressupost, Espais, Material.”

Un agent educatiu molt important, per les escoles i els infants, són les seves famílies, i en aquesta metodologia encara més, per tant que les famílies responguin bé al canvi que realitza el centre és essencial. Segons els enquestats en els seus centres les famílies es van adaptant, un 66% molt bé, un 26% bastant bé, i amb un 8% s'han adaptat molt poc a la nova manera d'aprendre.

La manera d'involucrar a les famílies és diferent a cada centre, en el cas dels enquestats tenim un 48% que ho fan a través de projectes específics (bosc, hort, esports), un 32% aporten material per l'escola, un 16% ajuden a la distribució dels espais, és a dir quan hi ha algun tipus de reforma les famílies col·laboren, i per últim un 4% aporten idees d'espais.

Gràfic: 5 Com col·laboren les famílies en el centre?

Per acabar els resultats que han aportat les enquestes realitzades, farem una taula amb la visió dels docents sobre els ambients d'aprenentatge, punts positius que té aquesta metodologia i els punts febles que ells i elles creuen que té.

PUNTS FORTS	PUNTS FEBLES
<i>Autonomia i relacions</i>	<i>A determinats infants, el fet que siguin lliures, necessiten una atenció més directa per part de l'adult.</i>
<i>L'autonomia i la interacció amb altres cursos</i>	<i>Els recursos econòmics, no totes les escoles els poden dur a terme si no tenen el suport econòmic de les famílies</i>
<i>Milloren l'autonomia dels infants, aportant seguretat personal en l'alumne/a</i>	<i>Si no es creen a partir d'uns objectius i un treball previ, potser no serà un espai profitós pels infants</i>
<i>Respecten els 7 principis de l'aprenentatge</i>	<i>Les propostes, han de ser prou obertes per satisfer les necessitats dels infants que circulen pels espais.</i>

<i>Possibilitat d'escollir</i>	<i>En el nostre cas, ràtios altes que dificulten que hi hagi un major contacte entre els participants de cada ambient, tant d'adults com d'infants.</i>
<i>Que l'infant és protagonista del seu aprenentatge acompanyat dels altres.</i>	<i>Per mi no.</i>
<i>Respecten el moment evolutiu de l'infant, respecten els interessos dels infants.</i>	<i>La lliure circulació et pot donar la sensació que ets deixes aspectes i que no treballes en profunditat tot el que tens previst, però a infantil l'experiència em demostra que és una sensació, els nens i nenes gaudeixen i aprenen amb molta llibertat. Els valoro positivament.</i>

Taula 1 Avantatges i inconvenients que els docents veuen als ambients d'aprenentatge

Podrem comprovar si la recollida de dades ha sigut adequada i les respostes han tingut el valor desitjat en l'apartat següent, on conclourà la investigació i s'explicarà si els objectius han sigut assolits.

4. CONCLUSIONS

Millorar el sistema educatiu quant a metodologies que compleixin els criteris que en l'actualitat necessita la societat, és un dels objectius de molts centres i governs. Per això, s'ha de canviar la mirada que hi ha cap a l'infant i les seves necessitats.

Una de les metodologies que agafa més força i que proporciona els elements que necessita la societat són els ambients d'aprenentatge. S'ha pogut veure en aquest estudi, que aquesta manera d'ensenyar ha anat evolucionant al llarg del temps, en cada època s'intentava avançar d'una manera diferent, però en totes les ocasions el principal protagonista era el nen/a.

Els ambients d'aprenentatge són una metodologia en constant transformació, no hi ha una norma escrita la qual et digui quins ambients ha de tenir la teva escola, sinó que dins del llindar de les seves teories cada centre pot apropiari-la a les seves necessitats, això fa que sigui molt més dinàmic canviar propostes segons els requisits que l'alumnat necessiti conèixer.

D'acord amb els objectius plantejats, el més general ha sigut conèixer la metodologia dels ambients d'aprenentatge, com funcionen i quins canvis són els adients, s'ha pogut aconseguir a través dels antecedents històrics d'aquesta metodologia, saber d'on sorgeix el que es vol posar a la pràctica, ajuda a reeducar el cervell del mestre, ja que el seu ventall de possibilitat serà més gran i podrà comptar amb més estratègies. Llegir a diferents autors que han donat peu a crear una metodologia, basada en l'autonomia, la inclusió i la pròpia elecció crea un bagatge d'informació prou important per a saber com actuar davant de diferents metodologies als centres educatius.

Continuant amb els objectius específics s'han pogut veure a través d'observacions com funciona un centre que treballa amb aquest mètode, i així saber els avantatges i els inconvenients que sorgeixen, és un objectiu que només s'ha realitzat en una escola per tant, per tenir unes dades més objectives seria interessant fer l'observació en altres escoles.

Pel que fa a les enquestes, ha sigut un punt clau en la investigació per poder assolir un dels objectius específics, ja que sense l'opinió dels docents participants no hauria pogut comparar el seu punt de vista amb la teoria. Amb els resultats obtinguts podem concloure que aquesta pràctica es porta més a terme a l'Educació Infantil encara que també aplicable

a l'etapa d'Educació Primària, i això seria un bon objecte d'estudi en futures investigacions.

En el meu cas, hi ha més professionals que treballen amb aquesta metodologia en escoles públiques que de concertades o privades, per tant la institució pública dóna suport a la idea dels ambients d'aprenentatge, i ho fa a través de diferents accions i fundacions, com és l'Escola Nova 21 que vol facilitar una gran acció col·laborativa per a l'actualització del sistema a través de centres que voluntàriament s'han sumat a la iniciativa, un altre programa és el Magnet Aliances que s'adreça a aquells centres educatius que tenen una composició social desequilibrada respecte al seu territori de referència, i que compten amb un equip docent compromès amb el canvi i amb motivació per desenvolupar projectes d'innovació, també trobem les Escoles Tandem que volen impulsar la col·laboració entre un centre educatiu i una institució per singularitzar el centre en un procés d'innovació. Per ser sostenibles a llarg termini, l'escola i la institució intercanvien coneixements, experiències i material pedagògic. És una oportunitat excel·lent perquè les institucions reflexionin sobre les seves pròpies activitats educatives.

A l'enquesta, hi ha hagut resultats sorprenents i més rellevants que d'altres, en aquest cas se situaria la formació dels professors/es, on no tots diuen que actualment s'estan formant, i jo crec que és imprescindible rebre formació sempre, per poder innovar, per poder corregir la pràctica educativa que es proporciona. El paper dels mestres és un punt molt important en els ambients, ja que canvia la perspectiva cap a l'infant, la gran part dels docents diuen que el canvi de mirada és el que més han notat en la seva transformació com a mestres, saber mirar als infants amb altres ulls. Pel que fa als aspectes negatius i positius de la metodologia, coincideixen bastant en els recursos econòmics, a les ràtios elevades, la inclusió i presa de decisions dels alumnes.

Les transformacions físiques i materials, són molt importants a l'hora de fer el canvi de metodologia, ja que són necessaris espais oberts i sense limitacions on l'alumne pugui experimentar sense estructures que s'interposin en el seu camí. Les diferents escoles estudiades són impulsores d'aquest projecte metodològic, i et conviden a veure els seus espais, gràcies a això he pogut assolir un dels objectius proposats, amb una visió global puc dir que veure les transformacions de les escoles és una de les investigacions més boniques que he pogut fer.

Una de les afirmacions més importants que es pot realitzar a partir de la investigació i de les enquestes fetes, és que amb els espais d'aprenentatges s'afavoreix la inclusió dels alumnes, ja que tot infant serà lliure d'escollir el que vol fer en cada moment, i es respectarà els seus ritmes d'aprenentatge.

Podríem dir que el punt de partida en el qual s'orientava aquesta investigació només ha estat l'inici d'un treball llarg d'investigació, s'ha pogut veure com es transformen les escoles, com canvien la seva mirada cap a l'infant, i quins són els canvis més importants als centres. Ara hauríem de començar amb un nou punt de partida per donar lloc a transformacions més específiques com són la utilització del pati com un espai més, les diferents propostes que poden ser a un ambient i la documentació que es fa de les activitats.

Durant la realització del treball, és evident que he trobat diversos obstacles els quals he hagut de fer front i han repercutit en l'elaboració i resultat final d'aquest treball. Però, tots ells, han aportat un benefici al projecte.

Per començar, elaborar per primera vegada al grau un treball d'investigació és complicat, al principi es necessita molt de reforç per part de la tutora i dels companys/es per poder encaminar el treball. Un altre punt amb dificultats és el marc metodològic, que si els òrgans educatius als quals tu vols fer participar no poden/volen participar, has de canviar el mètode de recerca, en el meu cas sí que han participat, però molt menys del que m'esperava. Des del meu punt de vista, aquesta part es guia molt pels contactes que l'autor/a del treball tingui en el món educatiu, i més en l'època que estem vivint que moltes escoles han deixat de costat les pràctiques externes, per això estaria bé donar una altra opció a aquest marc metodològic convertint-lo per exemple en una programació.

Per últim afegir que, ja que se sap que aquest treball dona respecte als alumnes perquè també estan en el seu últim any del grau, la seva realització podria començar abans, és a un curs abans per tenir més temps de maniobra quant a imprevistos, també crec que, ja que som futurs mestres, i durant els estudis es crea molt d'ímpetu als treballs en grup, aquest treball hauria de tenir l'opció de fer-ho en grup, ja que les aportacions d'altres companys/es sempre són ben vingudes i entre nosaltres ens ajudem molt, com diu el refrany: "Compartir es vivit".

5. BIBLIOGRAFIA

- BARBA, A. (2012). *Què vol dir començar primària a l'escola dels Encants?* Equip pedagògic de l'escola dels Encants. Guix. Elements d'acció educativa, núm.390, pp.3538.
- DAMASIO, A. R. (2005). En busca de Spinoza: neurobiología de la emoción y los sentimientos. (J. Rosa, Trad.). Barcelona: Crítica.
- DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA (2017). *Despertem mirades a l'entorn de l'espai escolar*. Departament d'Ensenyament. Recuperat a: http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/espais_escolars/espais_mirada_estetica/documents/DepartamentdEnsenyamentEspaisreduced.pdf
- DUARTE, D. J. (2003). Ambientes de aprendizaje: una aproximación conceptual. *Estudios pedagógicos*, 29, 97-113. Recuperado de <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=173514130007>
- ESPAÑOL, M. (2015). *Mirant més enllà*. Perspectiva Escolar, núm.383. Publicació de Rosa Sensat. pp. 2831.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2016). Currículum i orientacions. Educació infantil, segon cicle. Ed. Servei d'Ordenació Curricular. Barcelona.
- GIRBAU, M. (2017, Abril). Rebeca Wild. Nou paradigma educatiu. *Guix Elements d'acció educativa*, 433, 35-39.
- HOYUELOS, A. (2005). La cualidad del espacio-ambiente en la obra pedagógica de Loris Malaguzzi. *Territorios de la infancia. Diálogo entre arquitectura y pedagogía*, 154-166.
- HOYUELOS, A. (2014, Març). Loris Malaguzzi 2014. *Guix Elements d'acció educativa*, 74, 29-32.
- LLADÓS, L. (2020, Juny). Els ambients d'aprenentatge. *Guix Elements d'acció educativa*, 467, 24-29.
- MALAGUZZI, L. (2011). *La educación infantil en Reggio Emilia* (Alfredo Hoyuelos, trad.) (3r ed.). Barcelona, ES: Octaedro-Rosa Sensat.

MATAMALAS, M.A. (2020). Els ambients d'aprenentatge: Motors de reflexió, experimentació i descobriment. *Guix Elements d'acció educativa*, 467, 41-44.

MONTEAGUDO, G.J., PLA, M., CANO, E., LORENZO, N., & IMBERNÓN, F. (2001). *El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI* (1r ed.). Barcelona, ES: Graó.

NÚÑEZ, G. (2014). *Però el cent existeix... els ambients d'aprenentatge a l'escola infantil*. *Infància: educar de 0 a 6 anys*. pp.3233.

OTÁLORA, Y. (2010). *Diseño de espacios educativos significativos para el desarrollo de competencias en la infancia*. *Revista CS*, 5, 71-96. ISSN: 2011-0324

PATRICIA. (2020). *Espais d'aprenentatge a educació infantil*. Recuperat a: <https://agora.xtec.cat/ceippax/infantil/espais-daprenentatge-a-educacio-infantil/>

PÉREZ, L. (2011). *Planificació dels espais, els temps i els recursos en educació infantil*. *Didàctica de l'educació infantil*. Recuperat a: http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M02/web/html/media/fp_edi_m02_u3_pdfindex.pdf

REFERENTS D'ATENCIÓ EDUCATIVA INCLUSIVA I FORMADORS D'EDUCACIÓ INCLUSIVA. (2020). *Mesures i suports universals en el centre educatiu. Orientacions per als centres en la planificació de mesures i suports universals*. Recuperat a: <http://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/diversitat-i-inclusio/documents/Document-ok-esborrany-MESURES-I-SUPORTS-UNIVERSALS-6-5.pdf>

RIBAS, C. (2011). Trabajar por ambientes en educación infantil como estrategia de innovación. *Indivisa, Bol. Estud. Invest*, 12, 99-108.

TEIXIDÓ, P. (2015). *Diàlegs entre arquitectura i pedagogia*. *Fòrum: revista d'organització i gestió educativa*, 38.

Autor desconegut. (n.d.). *Espais d'aprenentatge*. Recuperat a: <https://agora.xtec.cat/escola-lavitxeta/espais-daprenentatge/>

Autor desconegut. (n.d.). *Ambients i entorn d'aprenentatge*. Recuperat a: <https://www.escolagaia.cat/la-escola/ambients-i-entorn-daprenentatge/>

- Autor desconegut. (n.d.). *Ambients d'aprenentatge*. Recuperat a: <https://agora.xtec.cat/esc-lasagrera/ambients-daprenentatge/>
- Autor desconegut. (n.d.). *Els espais de l'escola*. Recuperat a: <https://agora.xtec.cat/escelspinetons/lescola/els-espais-de-lescola/>
- Autor desconegut. (n.d.). *Projectes de l'escola*. Recuperat a: <https://projecteselmiracle.wordpress.com/>
- Autor desconegut. (2021). *Projecte educatiu de centre*. Recuperat a: <https://www.escoladelsencants.cat/projectes-enguany/15-descripcio-escola/projectes-enguany/320-documentos-de-centre-3>
- Autor desconegut. (2021). *Ambients (EI)*. Recuperat a: <http://www.escolaoctaviopaz.cat/ambients/>
- Autor desconegut. (n.d.). *La comunitat dels petits*. Recuperat a: <https://www.escolaelmartinet.com/comunitat-dels-petits/>
- Autor desconegut. (n.d.). *Model educatiu*. Recuperat a: <https://escolasadako.cat/model-educatiu>
- Autor desconegut. (n.d.) *Fundació Catalunya La Pedrera*. Recuperat a: <https://www.fundaciocatalunya-lapedrera.com/ca/escoles-tandem>
- Autor desconegut. (n.d.) *Què són les aliances Magnet?* Recuperat a: <https://magnet.cat/que-son-les-aliances-magnet/>
- Autor desconegut. (n.d.) *Escola nova 21*. Recuperat a: <https://www.escolanova21.cat/la-necessitat-de-transformacio-educativa/educacio-de-qualitat-per-a-tothom/>

6. ANNEXOS

Annex 1: Validació de l'enquesta.

C. La plantilla de validació que ha omplir

En el cas que l'instrument sigui un qüestionari, els ítems serien valorats de menor a major grau d'importància amb les paraules "estic totalment d'acord, d'acord, en desacord i totalment en desacord".

1. Ets mestre o mestra de	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
2. El centre en el qual treballes és	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
3. Consideres positiu el canvi de metodologia en el centre?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
4. Es realitzen o vas realitzar formacions sobre aquesta metodologia?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
5. El teu paper com a mestre/a, educador/a ha canviat?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
6. Quin és el paper de l'adult?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
7. Preparar els ambients suposa més temps de treball que el d'abans?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
8. Els ambients d'aprenentatge ajuden a millora la inclusió escolar?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
9. Els ambients d'aprenentatge ofereixen una atenció més individualitzada?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
10. Quanta estona treballa el seu centre per ambients d'aprenentatge?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
11. Si és pràctica més d'una metodologia en el seu centre, digues quina és a banda dels ambients d'aprenentatge	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
12. Creu que treballar per ambients pot ajudar a desenvolupar la creativitat?	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x
13. Indica quins atributs generadors d'aprenentatge té el teu centre	Comprensió	Pertinença	Importància
	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4
	x	x	x

				x									
14. Quins canvis va patir el teu centre?	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
			x		x				x				
15. Quins canvis creus que hi falten a la teva escola? Digués com a molt tres.	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
		x			x				x				
16. Les famílies s'han adaptat al nou procés d'aprenentatge?	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
		x				x				x			
17. Com col·laboren les famílies en el centre?	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
		x				x				x			
18. Digués un avantatge sobre els ambients d'aprenentatge	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
			X		x				x				
19. Digués un inconvenient sobre els ambients d'aprenentatge	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
		x			x				x				

COMENTARIS SOBRE ALGUN APARTAT O PREGUNTA

En primer lloc voldria comentar que l'equip d'infantil de l'escola Pax distingim entre ambient i espai d'aprenentatge. Per nosaltres un ambient és una aula o un espai que té uns elements fixos i no es mouen, no varien. En canvi un espai d'aprenentatge és una aula o un espai que es transforma. És el cas de la nostra escola. Les aules al matí funcionen d'una manera i a la tarda es realitzen una sèrie de variacions i es transforma en un espai d'aprenentatge. Dit això passo a comentar el qüestionari.

** En el cas que l'instrument sigui un qüestionari, els ítems serien valorats de menor a major grau d'importància amb les paraules "estic totalment d'acord, d'acord, en desacord i totalment en desacord".*

És correcte? No seria de major a menor grau d'importància?

* 5 El teu paper com a mestre/a o educador/a ha evolucionat en algun sentit?

M'agrada més la idea d'avançar, d'evolucionar que de canviar. Però és una apreciació subjectiva.

* 6 És una pregunta oberta que pot ser llarga de contestar. Potser es podria redactar d'alguna altra manera, una mica més concreta.

* 9 Depèn de com estiguin organitzats els espais o ambients, si permeten reduir ràtios. El paper de l'educador és d'acompanyar, de deixar fer, d'observar més que d'intervenir..

* 10 Seguint la línia del qüestionari fins ara, la redacció de la pregunta hauria de ser: Quanta estona treballa el TEU centre per ambients d'aprenentatge?

* 11 La redacció de la pregunta no és correcta, ni ortogràficament ni gramaticalment. Podria ser: Si a més dels ambients d'aprenentatge es practica alguna altra metodologia en el teu centre indica quina.

*12 Aquesta metodologia afavoreix millorar en molts aspectes de les criatures, no només la creativitat. Potser seria més important l'autonomia que la creativitat. Si vols mantenir la pregunta hauria de començar així: CREUS que treballar.... ?

*13 No entenc la pregunta.

* 14 En la paraula PATIR hi veig una connotació que no m'agrada, jo la canviaria per NECESSITAR. També és una pregunta molt oberta.

*15 La redacció de la pregunta no és correcta. Proposo: Quins canvis creus que encara necessita la teva escola per dur a terme aquesta nova metodologia? Digues un màxim de tres.

*16 Crec que seria millor formular aquesta pregunta així: Les famílies s'han adaptat a aquesta nova manera d'aprendre dels seus fills i filles?

*18 i 19 Cal ser curosa a l'hora de redactar les preguntes. No poden tenir faltes d'ortografia perquè dona mala imatge. En les dues la paraula DIGUES no porta accent.

Proposo: 18. Digues un punt fort que per a tu tenen els ambients d'aprenentatge.

19. Creus que tenen algun punt feble? Quins?

Les noves metodologies són un tema molt actual, moltes escoles estan fent canvis per poder-les dur a terme. Em sembla un bon tema per fer el TFG. A més tens l'experiència que vas viure a la nostra escola.

D. Dades de l'expert

Ompli, si us plau, les seves dades professionals:

Nom i cognoms	NÚRIA LLAÓ CALDERÓ
Lloc de treball	ESCOLA PAX
Titulació acadèmica	DIPLOMADA EN MESTRA DE PRIMÀRIA, ESPECIALITAT D'INFANTIL
Anys d'experiència professional	30

Annex 2: Enquesta

Ambients d'aprenentatge: transformant espais

Els ambients d'aprenentatge cada vegada entren amb més força en les escoles d'arreu del territori, el currículum d'educació infantil explica aquesta metodologia de la següent manera "els escenaris o ambients d'aprenentatge responen a una línia metodològica amb clars objectius que, més enllà de pensar en l'aula com el lloc principal per a l'aprenentatge, considera tots els espais de l'escola com a educatius".

Aquesta metodologia moderna i inclusiva ha fet repensar a molts centres educatius la seva pràctica educativa, és per això que em dirigeixo a aquests centres per poder valorar les transformacions realitzades i l'opinió dels professionals sobre aquest mètode.

- Ets mestre o mestra d'...
 - Educació Infantil
 - Educació Primària
 - Ambdues
 - Altres
- Quina titularitat té el teu centre?
 - Centre públic
 - Centre privat
 - Centre concertat
- Consideres positiu el canvi de metodologia en el centre?
 - Molt
 - Bastant
 - Poc

- Gens
- Es realitzen o vas realitzar formacions sobre aquesta metodologia?
 - Vam realitzar formacions abans i continuem formant-nos.
 - Vam realitzar formacions abans de començar el procés.
 - Les formacions són voluntàries i el centre no les proporciona.
- El teu paper com a mestre/a o educador/a ha evolucionat en algun sentit?
 - Sí
 - No
- Si has respost que sí, explica breument de quina manera.
- Quin és el paper principal de l'adult?
 - Observador/a
 - Guia
 - Acompanyant
- Preparar els ambients suposa més temps de treball que el d'abans?
 - Sí
 - No
- Els ambients d'aprenentatge ajuden a millorar la inclusió escolar?
 - Sí
 - No
- Els ambients d'aprenentatge ofereixen una atenció més individualitzada?
 - Sí
 - No
- Quanta estona treballa el teu centre per ambients d'aprenentatge?
 - Tot el dia
 - Mig dia (matí)
 - Mig dia (tarda)
 - Tot el dia, però no sempre hi ha interacció amb altres cursos.
 - Un parell de cops a la setmana.
- Si a més dels ambients d'aprenentatge es practica alguna altra metodologia en el teu centre, indica quina.
- Creu que treballar per ambients pot ajudar a desenvolupar l'autonomia?
 - Sí
 - No

- Indica quins atributs de l'espai com a generador d'aprenentatge proporciona el teu centre
 - Polivalent
 - Accessible
 - Polisensorial
 - Vivencial
 - Saludable
 - Comunitari
 - Estètic
 - Totes les anteriors són correctes
- Quins canvis va necessitar el teu centre?
 - Mobiliari
 - Estructures físiques
 - Material
 - Altres
- Quins canvis creus que encara necessita la teva escola per dur a terme aquesta nova metodologia? Digues un màxim de tres.
- Les famílies s'han adaptat a aquesta nova manera d'aprendre dels seus fills i filles?
 - Molt
 - Bastant
 - Poc
 - Gens
- Com col·laboren les famílies en el centre?
 - Aporten material
 - Aporten idees d'espais
 - Col·laboren en algun projecte específic (bosc, hort, experimentació, artístic, esports...)
 - Ajuden a la distribució dels espais, és a dir quan es fan reformes les famílies col·laboren.
- Digues un punt fort que per a tu tenen els ambients d'aprenentatge.
- Creus que tenen algun punt feble? Quins?